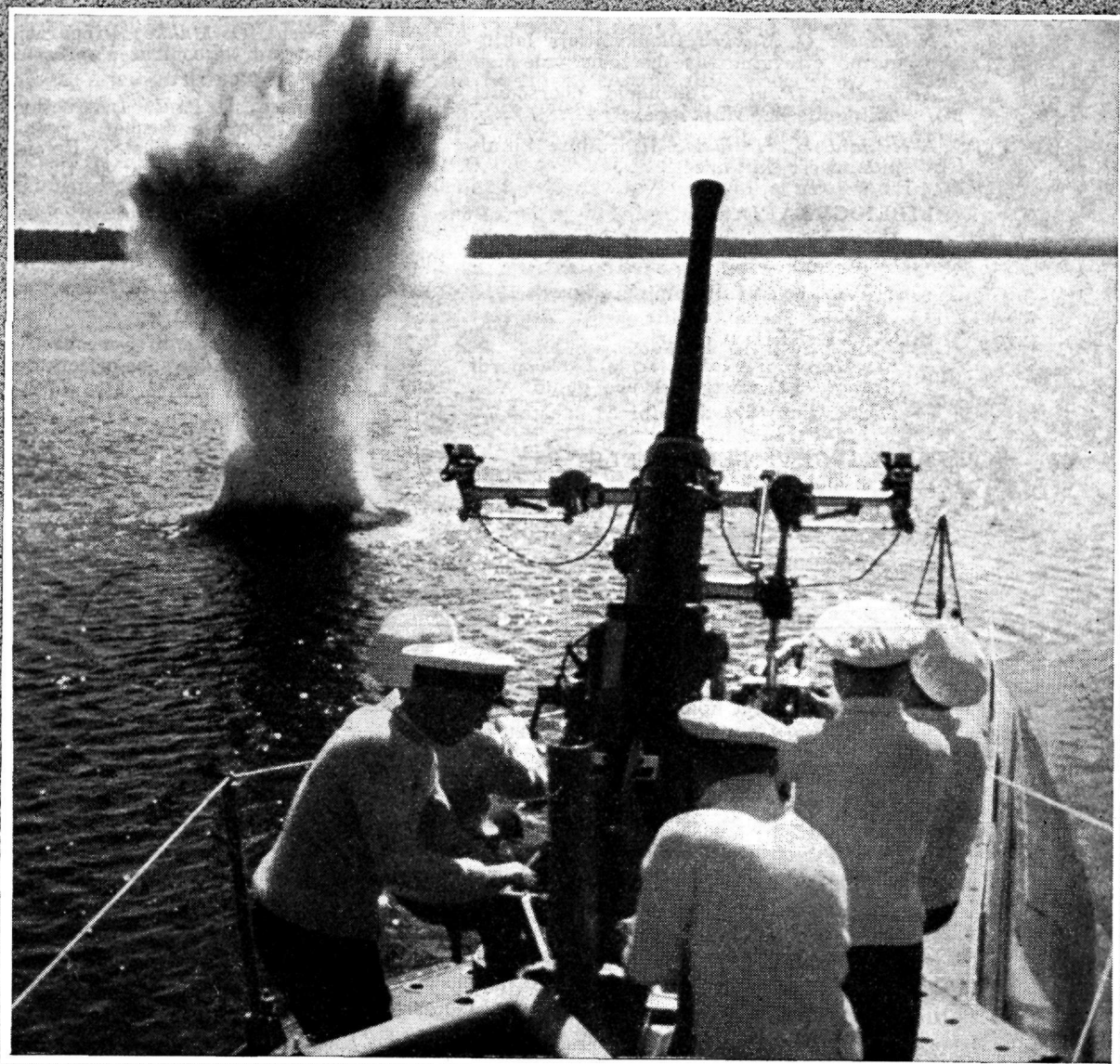




SODUR



XXI AASTAKÄIK • 25.11.39. Nr. 46-47

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 46 - 47 - 1939.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>U. P.</i> : Rahvuslus ja sõjavägi	1035	<i>U. P.</i> : Nationalisme et armée	1035
Läti Armeestaabi ülema külaskäik Tallinna	1037	Visite du Chef d'Etat-major de l'armée lettonne à Tallinn	1037
<i>Kapten Ev. Nõmm</i> : Totaalsõda	1038	<i>Capitaine Ev. Nõmm</i> : La guerre intégrale	1038
<i>A. B.</i> : Allveesõda	1043	<i>A. B.</i> : La guerre sous-marine	1043
<i>Kapten A. Rääk</i> : N. S. V. Liidu uus sõja- väeteenistuse seadus	1045	<i>Capitaine A. Rääk</i> : La nouvelle loi sur le service militaire en U. R. S. S.	1045
<i>Kolonelleitnant V. Külaots</i> : Itaalia sõjaväe 1939. a. manööver	1047	<i>Lieut.-colonel V. Külaots</i> : Les manoeuvres de l'armée italienne en 1939	1047
<i>E. Sarv</i> : Isikulise koosseisu ettevalmis a- mine Briti õhujõududes	1051	<i>E. Sarv</i> : Préparation du personnel de l'aviation britannique	1051
Rohkem otsekohesust!	1053	Plus de sincérité!	1053
<i>N-leitnant O. Makke</i> : Üksikvõitleja lahin- guline ettevalmistus meetodis vale-õige		<i>Sous-lieut. O. Makke</i> : Préparation du sol- dat pour le combat d'après la méthode: mal-bien	
<i>Leitnant J. Paul</i> : Juhendeid noorsõduri lahinguliseks väljaõppeks	1055	<i>Lieutenant J. Paul</i> : Instruction des rec- rues pour le combat	1055
<i>N-leitnant H. Haljaste</i> : Hingamise kinni- pidamisest laskmisel	1062	<i>Sous-lieut. H. Haljaste</i> : Retention de la respiration pendant le tir	1062
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>E. V.</i> : Kaasaegse merestrateegia põhi- jooni	1064	— <i>E. V.</i> : Principes de la stratégie navale actuelle	1064
— <i>R. T.</i> : Liège'i vallutamine augustis 1914	1066	— <i>R. T.</i> : La prise de Liège en août 1914	1066
SÕJAVÄE ELU:		VIE MILITAIRE:	
— <i>S.</i> : Mereväe Allohvitseride Laskespordi Ühingu 5-aastase tegevuse puhul	1069	— <i>S.</i> : A propos du 5-me anniversaire du club de tir des sous-officiers de la marine	1069
— <i>N.</i> : 4. Suurtükiväegrupi 21. aastapäev	1072	— <i>N.</i> : 21-me anniversaire du 4-me Groupe d'artillerie	1072
RESERVOHVITSERIDE ELU:		VIE DES OFFICIERS DE RESERVE:	
— <i>H.</i> : Tartumaa reservohvitserid avasid õppehooaja	1074	— <i>H.</i> : Ouverture de la saison d'instruc- tion des officiers de réserve de Tartu- maa	1074
M a l e.		E c h e c s.	

Kaanepilt: Hetk õhukaitseharjutustelt meie sõjalaevastikus.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola**.
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk**.
Telefon nr. 477-20/163.
Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.
Telefon — Sõjaväe 163.
Tarvitamata ja tagasisaat-
miseks märkimata käsi-
kirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.
Poolaastas — kr. 3.00.
Veerandaastas — kr. 1.50.
Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülj — kr. 40.
Tekstis — kr. 60.

Rahvuslus ja sõjavägi.

1939
SIGIBERMATUKOOL

Rahvusluse (natsionalismi) mõiste kujunes välja 18. sajandi lõpus ja 19. sajandi alguses. Suurele Prantsuse revolutsioonile järgnenud Napoleoni-sõdadega kanti vabaduse, vendluse ja üheõiguslikkuse põhimõtted laiali kogu Euroopasse. Paljudele rahvastele kujunesid siit alates võimalused rahvuslikuks tõusuks.

Tekkinud võimsa ja pöördelise tähtsusega liikumise tulemusena, on rahvuslus ürgse jõuga tõusnud määravaks teguriks riikide ja rahvaste elus. Rahvuslus on arenenud mõisteks, millesse nüüdisajal mahuvad kõik need rahva tungid, soovid ja tunded, mis on seoses rahvuse ja isamaaga. Nüüdisajal ei saa olla patriooti, kes ei oleks ühtlasi tõsine rahvuslane. Rahvuslus tänapäeval on rajatud teaduslikule alusele nii antropoloogiliselt, ajalooliselt kui ka filosoofiliselt. Ta ulatub rahva sotsiaalsesse ja poliitilisse eluavaldusisse ning on üheks kandvamaks aluseks erinevatele riiklikele struktuuridele.

Enamik riike on tänapäeval rahvusriigid või neist on säilinud seoses suurte ümberkorraldustega vähemalt iseseisva rahvuskultuuriga rahvusühikud. Kummalgi juhtumil on iga rahva olemasolus määrava tähtsusega teguriks rahvuslus. Ei vaja mingit tõendust väide, et rahvusvahelises elus suudavad kestvalt püsida esmajoones kõrge rahvuskultuuriga rahvused ja nende sõltumatud riiklikud süsteemid. Nende vaimne üleolek aitab vältida ekspansioonikavatsust juhitud propaganda laostavat mõju ja võimaldab suhtuda terve mõistuse kriitikaga imporditavaisse õpetusisse ja kultuuri. Ainult tugeva rahvuslusega ja rahvuskultuuriga rahvas suudab ka jõulisele survele siseemiselt paindumatult vastu panna, ilma assimileerumata võõra vaimu orjaks.

Rahvuslus nüüdisajal on kujunenud rah-

vaste usundiks, mille eest rakendatakse võitlusse suured relvastatud jõudude massid ja määratumad ainelised ressursid. Millised ka oleksid iga sõjalise aktsiooni reaalsed huvid ja eesmärgid, ometi jääb tõigaks, et võitlevate rahvaste moraalseks jõuallikaks ja võitlusvaimu kandjaks on aktiivne rahvuslus kui kogu rahvuse vankumatu tahe sooritada oma ajaloolisi ülesandeid ja ideoloogilisi eesmäärke.

Kuivõrra tähtsaks moraalseks jõuallikaks on rahvuslus nüüdisajal sõjavägede võitlustahte kujundamisel ja säilitamisel, see selgub ilmekalt nende ajajärgkude vaatlusest, kus sõjavägedel on puudunud rahvuslik meelsus ja kus pole leidunud midagi õilsat ja suurt, mis väärikalt oleks suutnud asendada rahvuslust. Keskaegsete palgasõdurite ajastul oli päris tavaline, et palgasõdurid teenisid parema meelega säääl, kus neile rohkem palka maksti ja kus teenistusvõimalused üldse olid kergemad ning soodsamad. Seega juhtus sageli, et terved väeosad läksid üle vastase poole, kui säääl lubati paremat tasu. Näiteks landskneht-sakslane müüs end üsna rahuliku südamega rahalise tasu eest sakslastega sõdivale riigile. Sellane nähtus nüüdisaegse saksa rahvuse juures on vaevalt kujuteldav.

Kuivõrra mitterahvuslikud olid tolleaaja sõjavägede koosseisud, ilmneb juba sellestki, et näiteks Friedrich Suure 160 000-lises armees oli 1768. a. 90 000 välismaalast. See pärast on täiesti arusaadav, et seda kirjut ja riigile võõrast ning ükskõikset elementi võis koos hoida vaid äärmiselt karmi distipliiniga. Hoolimata sellest olid deserteerimised nii massilised, et nende pidurdamiseks tuli sõjaväge alati erilistes laagrites valve all koos hoida. Sellane olukord muidugi mõjustas väga tunduvalt tolleaegset strateegiat. Et operatsioonide teostamisel ei

saadud kasutada loomulikke dislokeerimisvõimalusi, siis ei olnud ka võimalik sõjaväe tarvis kasutada elanikel leiduvat toidumoonna. Seepärast sõjaväed sõltusid laagritest ja toidumoonamagasinidest, mis väga pidurdas operatsioone.

Rahvuslike ideede ja rahvusteadvuse puudumine 18. sajandi sõjavägedes võimaldas ka üksikisikute silmapaistvaid aferistlikke teotsemisi, nagu ühte neist ilmekalt kujutab inglise strateegi Lloyd'i elukäik (1729—1783). Teenides Seitsmeaastase-sõja puhkedes Austria kindralstaabis, siirdus Lloyd säält mõne aasta pärast teenistusse Preisi sõjaväkke. Paar aastat hiljem kerkib ta juba esile vene kindralmajorina Türgi-sõjas. Siin kahjuks lõpebki Lloyd'i karjäär, sest avastuvad tema sidemed Inglismaaga. Näide on küllalt iseloomulik tolleaaja sõjavägede süsteemile, kus ei olnud tähtis juhtide rahvus ja sünnipärane kuuluvus, vaid professionaalsed kaalutlused.

Tõelise otsustava murrangu sellesse ebaloomulikku olukorda tõi rahvuslike sõjavägede kujunemine Suure Prantsuse revolutsiooni järel. Napoleoni sõjakäike uurides peab silmas pidama, et lahinguväljadele oli astunud juba rahvuslik sõjavägi, mis osutus tähtsaimaks vahendiks Napoleonile tema võitude hiigelseeria saavutamisel. Napoleoni geniaalne strateegia oli teostatav vaid reorganiseeritud sõjaväega, mille võitlusvaimu loomise ja kõrgel hoidmise eest hoolitses Napoleon erilise tähelepanuga.

Alates Prantsuse revolutsioonist kuni tänaseni on jätkunud rahvuslike sõjavägede areng. Maailmasõja päevilt me teame, kuidas lagunesid need sõjaväed, kus vähemusrahvusi sunniti võitlema vastu nende rahvuslikke huvisid. Maailmasõjast on aga pärit ka hulik kuulsusrikkaid näiteid rahvusvägede sangarlustest. Erilist allakriipsutamist väärivad eesti rahvusväed ja nende osatähtsus ka tol perioodil, kus polnud veel riiklikult iseseisvat Eestit. Siin on jällegi võimalus veel kord rõhutada tõika, et kõige innukamat võitlust võib oodata vaid rahvuslikelt vägedelt, eriti kui võitluse eesmärgid on tihedasti seotud rahvuslike huvidega.

Tänapäeval pole neis tõdedes midagi muutunud. Sõjaväed nüüdisajal on rahvaga veel tihedamas seoses kui varem. Sõja puhkedes kuulub mobiliseerimisele enamik võitlusvõimelisest kontingendist. Väide: „kogu rahvas peab sõda; sõjavägi peab lahinguid“ iseloomustab kaasaja sõjategevuse ulatuslikkust ja rahva ning sõjaväe vahelist orgaanilist sidet. Kõigis rahvusriigis on sõjaväe kui tähtsaima riigikaitse-

organi eesmärgiks rahvusriiklike sihtide teenimine kogu kiindumuse ja andumusega. Sõjaväe vaimu ja meelsuse kandjaks neis riigis saab seepärast olla vaid vankumatu ja religiooselt sügav rahvuslus. Teissuguse vaimu ja meelsusega ei saa olla sõjaväe kui terviku ega tema üksikute juhtide ja sõdurite sügavat usku ja truudust oma riigile, rahvale ja juhtidele.

Kaasaja lahingus on iga üksikisik asetatud paratamatult suurte raskuste ja ohtude ette. Iga võitleja, kes seejuures ei evi niivõrra kõrget moraalset jõudu, et ta suudaks ületada kõiki raskusi, eriti aga elualalhoiuinstinktiivset tulenevat hirmutunnet, on väärtusetu otsustavaks ja iseseisvaks teotsemiseks tänapäeva lahinguväljal. Moraalset jõudu võidakse ammutada aga eeskätt neist tundeist, mis on omased ja lähedased kogu rahvale. Sellasena väärib tähelepanu esmaajoonest just rahvuslik iseteadvus ja tõe kokkuuluvuse tunne, millega on seoses kõik need psüühilised momendid, millede olemasolu on paratamatult vajalik igale nüüdisaja võitlejale, nagu patriotism, kohusetunne, võitlustahe jne.

Milliseid nõudeid moraalses mõttes esitab kaasaja riigikaitseteenistus igale kodanikule, seda on väga kujukalt väljendanud kolonel A. Traksman (nüüd kindralmajor Traksmaa) oma artiklis „Rahvuslik iseteadvus ja rahva tõuline väärtus riigikaitseteenistuse seisukohalt“*). Ta kirjutab muu seas järgmist:

„Kodanik, kes kannab riigikaitseteenistust, peab nimelt olema teadlik kõigepealt selles, et ta teenib aadet, mille alusel üksikisik, indiviid, vajaduse korral ohverdatakse selleks, et võiks elada ja kasvada kollektiiviteet — rahvas, riik. Riigikaitseteenistus on seega rahva, riigi ja rahvusriikliku aate teenimine selle sõna kõige otsemas ja paremas mõttes. Sellega ühtlasi riigiteenistus muutub aga kõrgeks eetiliseks põhimõtteks, kus kõik egoistlik, isiklik ja väiklane peab kaduma riiklikes ja rahvuslikes üldhuvides. On päevaselge, et säärase aate lojaalne teenimine on võimalik vaid nende poolt, kellele oma rahvuse ja rahvusriigi mõisted pole mitte ainult paljas sõnakõlks, vaid kelle teadvuses need ideed on kujunenud kindlaiks tõekspidamiseks ja sisemiseks veeneks. Tugeva, jõulise rahvusliku iseteadvuse ja elava, aktiivse tõulise kokkuuluvuse tunde peame seepärast siinkohal võtma otse meie riigikaitseteenistuse alusmüürina.“

U. P.

*) Vt. „Sõdur“ nr. 1-2, 1935.

Läti Armeestaabi ülema kindral Rosensteins'i külaskäik Tallinna.

21. novembri hommikul saabus Tallinna ühepäevasele külaskäigule Läti Armeestaabi ülem kindral Rosensteins, adjutandi kapten Osis'e saatel. Eesti ja Läti sõjavägede staapide ülemate vahel on kujunenud kombeks, et nad teevad aegajalt teineteisele vastastikuseid visiite. Kuna hiljuti teostus vahetus mõlemate sõjavägede staabiülemate kohtadel, siis tuli Läti Armeestaabi ülem Tallinna, et külastada meie Sõjavägede staabi ülemat koloneli Jaaksoni. Raudteejaamas oli külalist vastu võtmas Sõjavägede Staabi ülem koloneli Jaakson koos II Osakonna ülema koloneli Saarseni ja külalise juurde määratud kapteni Kurgvel'iga. Jaama oli vastu tulnud ka Läti saadik minister Shumans koos sõjaväe esindaja koltn. Weiss'iga. Päeva jooksul kindral Rosensteins tegi visiidi Sõjavägede Ülemjuhatajale, Sõjaministrile, Sõjavägede Staabi ülemale ja kirjutas nime Vabariigi Presidendi külalisteraamatusse. Keskpäeval Sõjavägede Staabi ülem andis külalise auks eine Ohvitseride Keskkogu kasiinos. Pärastlõunal kindral Rosensteins külastas Läti saatkonda. Öhtul, enne külalise lahkumist, oli korraldatud õhtueine hotell „Kuld Lõvis“, millest peale mõlemate staabiülemate võtsid osa ka Sõjavägede Ülemjuhataja kindral Laidoner ja Läti saadik minister Shumans. Kell 2100 kindral Rosensteins lahkus Tallinnast, et tagasi sõita Riiga. Sõidul Riist Tallinna ja tagasi saatis kindral Rosensteins'i meie sõjaväe esindaja Lätimaal kolonelleitnant Mollin.

*



Sv. Staabi ülem koloneli Jaakson Balti jaamas kindral Rosensteins'i vastu võtmas.

Kindral H. Rosensteins sündis 1892. a. Ta võttis koos vene sõjaväega osa Maailmasõjast. Läti sõjaväkke astus kohe pärast läti vägede formeerimist, võideldes Vabadussõja ajal Kalpaki-pataljoni koosseisus. Pärast Vabadussõda on teeninud lühemat aega Läti sv. esindajana Saksamaal, siis Armeestaabi Operatiivosakonna ülemana, rügemendiülemana, Armeestaabi ülema I abina, Läti Sõjaväe Õppeasutiste ülemana ja Latgale diviisi ülemana, milliselt ametikohalt nimetatigi Armeestaabi ülemaks. On lõpetanud Čehhoslovakkia sõjaakadeemia. Kindral Rosensteins'il on Läti Karutapja ja Kolme Tähe aumärgid, Eesti Vabaduse Rist I/3 ja Kotkarist III kl. ning peale nende mitmeid teisi kõrgeid aumärke.

Totaalsõda.

Kapten Ev. Nõmm.

Kaasajal rahu ja sõja mõiste omavahe-line suhe on muutunud. Seni oldi arvami-sel, ja rohkem alateadlikult, et rahu ja sõda on antipoodid. Tegelikult see pole nii. Ra-hu ja sõda on mõlemad vaid eri-nevad vormid rahvaste ja riiki-de vahelises võitluses olemise eest. Ka rahu ajal võitleb rahvas oma olemise eest ja kasutab selleks kõiki võima-likke abinõusid. Ei saa diskuteerida selle üle, et rahuaegne võitlus turgude, toorainete, elatusvahendite ja ka deviiside, kultuuri, maailmavaate jne. pärast poleks võitlus ole-mise eest selle sõna sügavamas ja laiemas mõttes. Seejuures rahuaegne võitlus on eel-nevaks etapiks tõsisemale võitlusele — sõ-jale.

Rahvad resp. riigid, kes pole arvestanud seda tõika, on pidanud tasuma selle eest kõrget verehinda või on pühitud kas jää-valt või ajutiselt ajalooareenilt. Vastavalt mainitule on kujunenud uus vaade, kus riigis on võetud maksimiks kaitseprintsip (das Wehrprinzip), mille alusel loetakse rahva ela-misruumi kaitset determineeri-va tähtsusega teguriks ja kõik teised riigi eesmärgid, samuti kultuurilised ülesanded ja üritu-sed, on kaitseprintsipi funktsioo-nid. Kaitseprintsipi orinteerib ja valitseb kõiki riigi poliitilisi, majanduslikke, kultuu-rilisi jne. suundi ning abinõusid vastavalt riigikaitse vajadustele.

Kaitseprintsipi omaks võtnud riike ni-metatakse totaal- ehk totalitaarriigeks.

Sõna totaalne on tuletatud ladinakeelsest sõnast *totus*, -a, -um = täielik, terviklik kogu, kogu keha ja hingega, s. o. täielikult andunud; selle mõiste rõhutamiseks kasutati Vana-Roomas sageli identset väljendit: „*to-tus et mente et animo*“, s. o. täielikult mõis-tuse ja hingega.

Kaitseprintsipi kohaselt ei ole ka teine etapp rahvaste ja riikide vahelises võitluses olemasolu eest — sõda — mitte enam lihtsalt sõjavägede vaheline heitlus, vaid läheneb sisult absoluutsõja mõistele. Ka sõda on muutunud totaalseks ja seega sama halastamatuks nagu ürgseltki.

Totaalsõja tunnused hakkasid taas ilm-nema juba 19. sajandi teise poole sõda-des, eriti aga just Maailmasõjas.

Uurides Maailmasõda ning arvestades pärast seda peetud sõdade kogemusi ja jäl-gides teaduse ning tehnika edusamme, on selge, et sõda kaasajal erineb möödunud sõ-dadest tunduvalt nii sisult kui ka ulatuselt. Endiste sõjateatrite asemel, kus toimusid ja arenesid võitlused, on nüüd alaliselt kallale-tungi ohus riikide kogu territoorium ja üks-ki kodanik riigis ei ole moodsete relvade mõju eest kaitstud. Seega võtab nüüd sõjast osa kogu riigi rahvastik. Enamik relva-kandmiseks kõlblikke kodanikke mobilisee-ritakse relvastatud jõudude koosseisu, kuna iga töövõimne inimene, soole vaatamata, töötab kaasa kas mõistuse või jõuga sõja eesmärkide taotlemiseks mitte ainult poliitiliste, vaid ka majanduslike, propaganda- jt. ülesannetega.

Kui sõda peeti ainult sõjavägede vahel, arvestati riigi sõjalist tugevust lihtsalt sõdu-rite arvuga. Kuigi need arvud võisid näit. olla võrdsed, siiski polnud sõjaväed sisult ekvivalentsed, sest arvuline suurus ei ise-loomusta veel sõjaväe moraali, väljaõppe-taset, relvastist, varustist jne., millel aga on määrav tähtsus sõjaväe tugevusele ja vää-rtusele.

Kaasajal, kus sõda on muutunud totaal-seks, on riigi sõjalisele tugevusele antud teissugune mõiste, mille väljenduseks on kujunenud vastavad terminid:

- sakslastel: Wehrmachtskraft, Kampf-kraft, Widerstandskraft;
- prantslastel: potentiel de guerre.

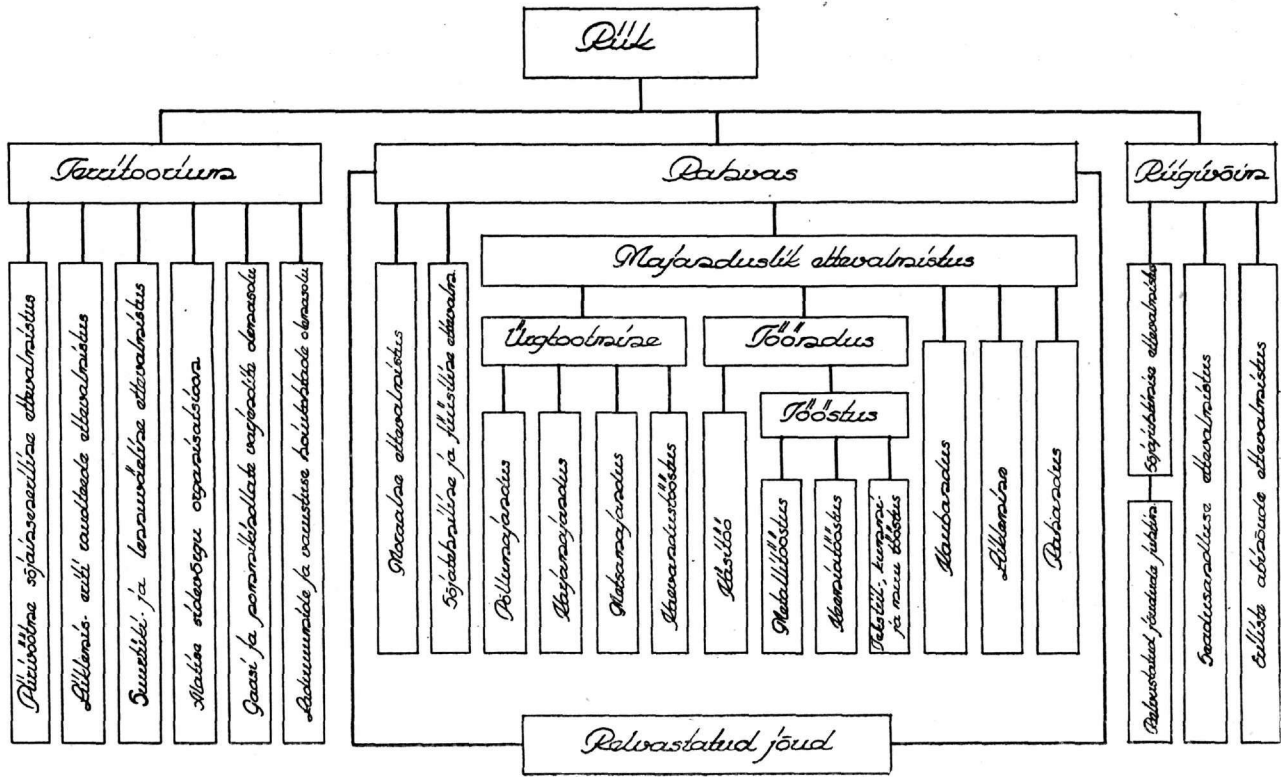
Meil võiks seda nimetada riigi sõjaliseks jõudlemisvõimeks ehk potentsiks. See on rahu ajal varutav potentsiaalne sõjaline energia, mille moodustab riigi kõigi elemen-tide ettevalmistusaste sõjaks.

Riigi struktuurseteks elementideks on: territoorium, rahvas ja riigivõim. Lähtudes nendest elementidest, vaatleme alljärgnevalt üksikuid tegureid, mis mõjustavad riigi sõ-jalist jõudlemisvõimet.

Riigi territoorium. Igal riigil on erinev geograafiline asend, pindala (suurus ja kuju) ja suhteline asend naabrite keskel. Need momendid määravad riigikaitseks va-jalike kaitseabinõude sisu ja ulatuse. Nende momentide analüüs aga ei mahu käesoleva töö raamidesse.

Et riigi sõjalist jõudlusvõimet tõsta, sel-

Tähtsamad tüüpi sõjalist jõudlemisviise ja mõjuvõimeid



leks on vaja territooriumi vastavalt ette valmistada. Territoorium on ette valmistatud, kui ta sõja puhul maksimaalselt soodustab ja hõlbustab tema kaitset relvastatud jõududega ning võimaldab rahvastikule elamistingimusi. Selleks, vastavalt strateegilisile ja operatiiv-taktikalisile kaalutlusile, mis kokkukõlastatud maastiku isearasustega kohapeal, on vaja pöörata tähelepanu järgmistele tegureile:

1. Piirivõõtlme sõjainseneriline ettevalmistus. Kaitseehitiste, looduslike tõkete, purustiste jne. organiseerimise eesmärgiks on hoolsasti ja tihedasti sulgeda piir vastase maapealsetele jõududele, pöörates erilist tähelepanu vastase motoriseeritud ja soomusosade võimalikele tegevussuundadele.

Igasugused tõkked, purustised jne. evivad tähtsust vaid siis, kui neid kaitstakse tulega. Seda võidakse teostada kõige tõhusamini territoriaalselt formeeritud ja endakaitseks vastavalt ettevalmistatud ning organiseeritud, kuid sõjaväeliste organite poolt juhitavate üksuste või osadega.

2. Liiklemisteede ettevalmistus.

Liiklemisteed muutuvad sõja ajal tähtsaks arterideks, millede kaudu teostub relvastatud jõudude, samuti rahva ümberpaigutamine, koondamine ning kõige tarvilikuga varustamine. Seepärast nende suunamine, ettevalmistamine ja korrashoidmine sõja puhuks evib erilist tähtsust. Seejuures vajavad raudteed sõja puhul vastavalt ettevalmistatud personali ja sõjaväe vedudeks kohandalavat veerevat koosseadet. Nende improviseerimine mob. korral võib halvimal juhtumil sõjaplaani segi paisata, seepärast peavad raudteed rahu ajal olema säärase organisatsiooniga, et neid sõja korral vastava ümberlülituse järel saaks kasutada sõjaliste vajaduste rahuldamiseks. Maanteevõrk on vaja hoida säärases korras, et sõja puhul oleks võimalik teostada kõigi väeliikidega vastavaid manöövreid, et ei oleks takistusi motoriseeritud osade ja suurtükiväe, eriti raskesuurtükiväe ümberpaigutamisel, samuti varustamisel ja evaku-eerimisel.

3. Suurtüki- ja lennuväeline ettevalmistus. Et suurtükivägi suudaks kiiresti tabavat tuld anda, selleks on vaja täpselt määrata patareide positsioonide

ja märkide asukohad. Nende täpne määramine on aegaviitev sõja korral, kui rahu ajal pole topograafiliselt kindlaks tehtud toetuspunktide (punkt, mille koordinaadid on määratud vastavate topograafiliste viisidega) võrku tihedusega 1—2 toetuspunkti 1 km² kohta.

Territooriumi lennuväelise ettevalmistuse mõttes on vaja organiseerida aerodroomide ja maandumiskohtade võrk ühes vastavate baaside moodustamise võimalustega.

4. Alalise sidevõrgu organisatsioon. Alaline sidevõrk evib suurt tähtsust nii mob. väljakuulutamisel kui ka sõja ajal. Seepärast tuleb rahu ajal hoolitseda sidevõrgu täiendamise ja korrashoidmise eest vastavalt sõja puhul tekkivaile vajadusile. Ühenduses sidevõrgu arendamisega tuleb korraldada ka õhuvaatluspostide võrk, mille teenimine peab langema postiametkonnale; selleks tuleb nimetatud personaali vastavalt ette valmistada.

5. Gaasi- ja pommikindlate varjendite olemasolu. Lennuväe ja sõjagaasi kasutamiselevõtmisega on peagu kogu riigi territoorium lahinguväljaks muutunud. Elanikkonna kaitseks seega on vaja jaotada kas kogu riigi territoorium või vastavad ohustatud alad rajoonidesse, kus määratakse vastav rajoonijuht, kes korraldab kallaletungi korral rajooni kaitset ning elanikkonna varjumist ja paigutust vastavasse varjendisse. Varjendid ehitatakse valmis rahu ajal ja neis leiab elanikkond kaitset nii sõjagaaside kui ka pommide eest.

6. Laduruumide ja varustise hoiukohtade olemasolu. Totaalsõjas on materjali ja varustise kulu suur. Tsentraliseeritud varustamine ei anna rahuldavaid tulemusi, sest võivad tekkida igasugused transpordihäired ja varustise suurte koguste hoidmine tsentraalladudes on ohtlik. Seepärast on vaja varustis ja materjal paigutada hajutatult vastavalt territooriaalsele vajadusile, et varustada kohapeal ladudest relvastatud jõude ja rahvast. Selle läbiviimiseks on vaja ehitada rahu ajal ladusid ja varustise hoiuruume, millede dislokatsioon oleneb üldisest varustamiskavast ja kuulub lahendamisele koos varustamisküsimustega.

Moodsed laod ja varustise hoiukohad ehitatakse maa alla.

Rahvas. Riigi territooriumi iseloomust ja teatavaist ühiskondlikest vooludest on tingitud rahva heterogeensus. Viimase tõttu ilmnevad mitmesugustes rahvakihtides

erinevad huvid, mis tihedasti on seotud tulunduslike oludega. Nendest tulenevad suuresl määral omavahelised hõorumised ja tsentrifugaaltendentsid.

Et tuleviku sõjast võtab osa kogu rahvas, siis on vaja rahvas muuta homogeenseks, igakülgseks tugevaks massiks. Seejuures tuleb pöörata tähelepanu järgmisile tugevikele:

1. Moraalne ettevalmistus. Rahvasse on vaja sisendada kindel veene, et tema isiku hüveolu ja areng on kõige tihedamini seotud oma rahva iseseisvuse ja elamisruumi puutumatussega. Kui rahva moraal on nõrk, ei suuda ka relvastatud jõud kaua vastu pidada. Kõrget moraali saavutatakse rahvusühitsusega, bio- ja psühholoogiliste omaduste, samuti rahvusele omane usundi kultiveerimisega, eriti aga majandusliku olustiku arendamisega. On ju selge, et kodanik, kes elutseb viletsais oludes, ei evi sõja puhul kuigi kõrget moraali ning patriotism on talle tühiseks sõnakõlksuks.

Maaharijad kodanikud on selles mõttes paremas olukorras, et neil on konkreetne objekt, mida kaitsta, ja nagu kogemused näitavad, on maa külge kinnitatud inimesed poliitiliselt ustav ja kõrge moraaliga element.

Rahva moraali säilitamisel on oluline, et rahva eest nii rahu kui ka sõja ajal ei varjataks tõtt. Sageli pole võimalik rahva ette kanda kõiki tõiku, kuid tõe varjamine on ohtlik juba seepärast, et see võib pakkuda soodset pinda vastase propagandale.

Rahulolematuste vältimiseks on vaja sõjast tingitud erakordseid piiramisabinõusid laiendada kõigile kodanikele ühtlaselt ning sääraselt, et keegi poleks privilegeeritud olukorras.

Vastase propaganda eesmärke tuleb pidevalt selgitada ja tema mõju harilikult parandada vastupropagandaga, hoolikalt silmas pidades rahva sotsiaalseid, usundilisi, kuid eriti rahvuslikke tõekspidamisi.

2. Sõjatehniline ja füüsiline ettevalmistus. Kaasaja relvad on muutunud tehniliselt võrdlemisi täiuslikeks ja sõjategevus nõuab väga laialt individuaalset isetegevust. Seepärast on rahva kõrge kultuuriline tase ja arenguaste tähtsaks sõjatehnilise väljaõppe eelduseks. Rahva sõjatehniliseks ettevalmistamiseks teostatakse sõjalist kasvatust koolides, ülikoolides ja mitmesugustes organisatsioonides.

Rööbiti sõjatehnilise väljaõppega on vaja pidevalt teostada füüsilist kasvatust, sest kaasaja sõda nõuab võitlejalt äärmiselt suu-

Kaptenmajor

Boris Štšepotjev

25 aastat ohvitserikutse.

19. novembril s. a. täitus 25 aastat päevast, millal kaptenmajor Boris Štšepotjev omandas ohvitserikutse.

Juubilar on sündinud Narvas 09. 05. 1893. Lõpetanud Narva gümnaasiumi, endise Vene Merecorpuse, ohvitseride merelennukooli ja mereväe kõrgema pilootaazikooli. Ohvitseriks mitšmani auastmes ülendati 19. 11. 14. Maa-ilmastõjast võttis osa algul mereväe, hiljem lennukõrgkooli koosseisus. Lendamisel sai haavata ja põrutada.

Eesti sõjaväkke võeti jaanuaris 1920, kusjuures määrati teenistusse lennukõrgkooli. Alates 1927. aastast teenib hüdrolaia ala ametikohtadel.

Kaptenmajoriks kõrgendati veebruaris 1925. aastal.

Eivib endise Vene Vladimiri ordu 4. järgu aumärgi ja Eesti Punase Risti medalit elu-päästmise eest.



Kaptenmajor B. Štšepotjev.

Juubilar on kohusetruu ohvitser ja hüdrolaia alal üks meie tunnustatumaid töötajate. Soovime talle tähtsa kutsejuubeli puhul palju õnne ja head tervist tulevastel saavutustel sammumiseks.

ri füüsilisi pingutusi, mida pole võimne sooritama kehaliselt nõrgalt arenenud kodanik.

3. Majanduslik ettevalmistus. Majanduslikult on iga riigi ideaaliks autarkia, s. o. majanduslik iseseisvus, millel tootajate sõjas on kolossaalne tähtsus. Sajaprotsendiline autarkia pole aga kui mitte täiesti võimatu, siis vähemasti väga raskesti saavutatav. Arvestades seda peab iga riik rahu ajal kaaluma:

- missuguseid rahva, eriti relvastatud jõudude vajadusi suudab ta rahuldada oma majandusliku struktuuriga;
- missugustel aladel baseerub ta impordile ja kas seejuures kommunikatsioon, eriti mere kaudu, jääb vabaks või on karta blokaadi.

Enamik riike peab aga arvestama kui mitte täielist, siis vähemasti osalist impordi tõkestamist. Iga riik peab püüdma selle poole, et sõja puhul ta suudaks rahuldada relvastatud jõudude ja rahva tarvidusi täielikult. Selleks:

- põllumajandus ja karjandus korraldatakse sellaselt, et oleks garanteeritud toidu- ning söödabaas ja heakatte ning veoloomadega varustamine;

- metsamajandus peab tagama vajaduste rahuldamist puidu järele;
- tööstus korraldatakse sellaselt, et oleks tagatud varustamine relvadega, igasuguse sõjavarustisega ja elutarvetega.

Kaubandus peab olema ette valmistatud säärastel, et hüvivate vahetuse teostamisega saavutataks relvastatud jõudude ja rahva vajaduste täielik rahuldus kogu sõja kestel.

Liiklemise alal peab organiseeritama sõja puhuks vastav liiklemisvahendite park, mis suudaks sooritada kõiki transpordivajadusi. Ühes sellega tuleb lahendada ka põletis- ja määrdeainete probleem.

Samuti tuleb lahendada liiklemiskorraldus, mis hõlmab endasse ka posti, telefoni, telegraafi, raadio jne., ja mille järgi pulsib elu riigis sõja puhul.

Rahanduse alal teostatakse ettevalmistust säärastel, et oleks võimalik finantseerida mobilisatsiooni ja sõda. Selleks on vaja:

- küllaldane kulla ja deviiside tagavara;
- raha likviidseid tagavarasid sel määral, et suudetaks rahuldada maksukohustusi lisaemissioonita.

4. **Relvastatud jõud.** Relvastatud jõudude ülesandeks on vastase hävitamine võitlusega. Vastavalt sellele, kas relvastatud jõudude komponendid teotsevad maal, merel või õhus, kuuluvad nende koosseisu maa-, mere- ja õhuväe väekoondised. Neid komponente hinnatakse erinevalt mitmesuguseis riiges, vastavalt geopoliitilisele olukorrale, ranniku omadusile ja strateegilisele võimalusile. Näit. Inglismaa loeb tähtsamaks mere- ja õhuväge, andes maaväele kõrvalist tähtsust. Saksamaa hindab seevastu enam maa- ja õhuväge, andes kõrvalist tähtsust mereväele.

Üldiselt on kaasaja relvastatud jõudude koosseis väga mitmekesine ja komplitseeritud, samuti komplitseeritud on relvastatud jõudude juhtimine sõjas.

Riigivõim. Riigivõimu ülesandeks on koordineerida oma organite kaudu kõigi mainitud turgit ettevalmistust sääraselt, et saavutataks maksimaalne riigi sõjaline jõudlemisvõime. Ta peab aga arvestama, et sõjalise jõudlemisvõime pidev tõstmine ei tohi nõrgendada ega pidurdada rahvastiku üldise, eriti aga majandusliku arenemise tempot.

Riigivõimu sõjaks ette valmistamisel on tähtsamad järgmised tegurid:

1. **Sõja juhtimise ettevalmistus.** Sõja juhtimine peab tagama riigikaitsest osavõtvate organisatsioonide koordineeritud teotsemist, kuna relvastatud jõudude juhtimine, kuuludes ülemjuhatajale, on vaid osa sõjajuhtimisest.

Sõjakunsti ajalugu õpetab, et sõja, samuti relvastatud jõudude juhtimist peab teostama üksikisik, kuna kollektiiv, eriti muutuvais olukordades, pole võimne reageerida vajalise kiirusega.

Meil teostab sõja (resp. riigikaitse) juhtimist Vabariigi President ja relvastatud jõudude juhtimist Sõjavägede Ülemjuhataja.

2. **Seadusandluse ettevalmistus.** Riigi sõjalist jõudlemisvõimet arendavaile organisatsioonidele on vaja anda kindlaid funktsioone ja seda teostatakse seadus-

andlikul teel. Antud seadused peavad olema pidevalt kokkukõlas olukorraga, viimane muutub aga võrdlemisi kiiresti, eriti sõja puhul. Seepärast peab olema ette valmistatud eriline, lihtsustatud seadusandluse kord ja painduv seadusandlik võim, mida kasutatakse sõja ajal, kui tavaline kord osutub raskepäraseks või võimatuks.

3. **Eriliste abinõude ettevalmistus.** Eriliste abinõudega säilitatakse poliitiline ja sotsiaalne siserahu ning hoolitsetakse, et sõja puhuks riik ei jääks üksinda, vaid et teda toetaksid naabrid.

Eriliste abinõude hulka kuuluvad elunõudeile vastav poliitika, karmimad karistused sõjasaladuste ja riigi reetmisel, tseensuur jne.

*

Sõda on muutunud sõjavägede-vahelisest võitlusest riikide-vaheliseks heitluseks, millest võtab osa kogu rahvas kõigi võimalike vahenditega. Ei ole enam vahet sõduri ja tsiviilelaniku vahel. Kõik on võitlejad, kelle peamiseks ja ülimald kohuseks on ettevalmistatult välja astuda, kui rahvast ja ta elamisruumi ähvardab hädaoht. Ainult võitlejate funktsioonid ja nende kasutada olevad võitlusvahendid on erinevad.

Allikad:

1. *General Ludendorff. Der totale Krieg.* München 1936.
2. Kindralleitnant N. Reek. Riigikaitse probleem ja uus Põhiseadus. „Sõjateadlane“ nr. 1—1938, lk. 5—30.
3. J. W. Ludowici. *Totale Landesverteidigung.* Berlin 1936.
4. Eesti Vabariigi Põhiseadus. RT nr. 71 — 1937. Art. 590.
5. Riigikaitse rahuaegse korralduse seadus. RT nr. 29 — 1938. Art. 234 ja art. 235.
6. Prof. Evald Bause. *Wehrwissenschaft. Zweite verbesserte Auflage.* Leipzig 1934.
7. Major-General J. F. C. Fuller, C. B. C. B. E. D. S. O. — *Our Recruiting Problem And A Solution.* — „The Army Quarterly“ 1937, lk. 222—233.
8. Oberstleutnant Jul. Ringel. *Der totale Krieg. „Militärwissenschaftliche Mitteilungen“* 1937 — nr. 12, lk. 952—974.
9. H. H. Ambrosius. *Zur Totalität des Zukunftskrieges.* „Wissen u. Wehr“ 1937. Drittes Heft. lk. 187—198.



Allveesõda.

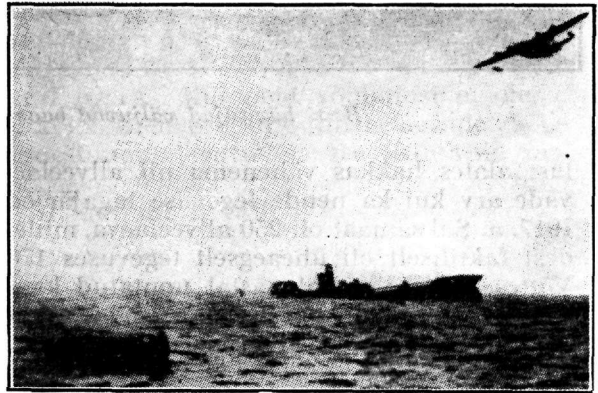
Sada kolmkümmend viis aastat tagasi pöördus esimese allveelaeva leiutaja ameeriklane Fulton Briti admiraliteedi poole ettepanekuga osta temalt ta leiutus. Seejuures on huvitav märkida, et Briti admiral Jervis, St. Vincent'i kangelane ja tolleaegne silmapaistvaim meresõja autoriteet oli esitatud pakkumise vastu. Räägitakse, et ta juba siis ennustanud selles uues laevatüübis suurimat ohtu Briti meredevalitsemisele.

Kahtlemata on allveelaeval suur hävitamisvõime ja ta ehitamine ei ole kaugeltki nii kallis kui pealveelaeva oma, kuid ta on ühtlasi siiski vähesobiv selleks, et tagada tema abil meredevalitsemist. Seega andis allveelaeva ilmumine ka nõrgemaile mereriikidele võimaluse võidelda tugeva pealveelaevastiku vastu.

Seda tundes on inglise meresõja-asjanduses tegelikult alati allveelaeva saboteeritud, arvestades täiesti õigesti, et igasugune allveelaevastiku seotamine Briti poolt leiab otsekohe järeletegemist teistes riikides. Ja et Briti mõju on olnud merenduslikes küsimusis alati suur, siis tegelikult kuni Maailmasõjani piirduski allveelaevadega tegelevail riikidel see küsimus vaid katsetega. Isegi Saksamaal, kus kõige rohkem tegeldi allveelaevade küsimusega enne 1914. a., nagu ei saadud veel küllaldaselt aru selle uue laevatüübi tähtsusest.

Kui siis aga sõja alguses kohe, s. o. 28. septembril, saksa allveelaev UB 9 kpt. ltn. Weddingen'i juhatusel uputas tunni jooksul 3 briti ristlejat, kusjuures uppus 1460 inimest, tekitas see juhtum mitte ainult Saksamaal, vaid kogu maailmas hiiglasen-

satsioonini ning põhjustas merestrategia põhimõtete revideerimisele võtmist ja muutmist. Allveelaev muutus nüüd kahtlasest abirelvast merestrategia tähtsamaks vahendiks. Eriti Saksamaal kohaldati otsekohe peagu kogu laevaehituskorraldus allveelaevade ehitamisele ja 1917. a. ulatus nende arv juba 250-le. Saksa allveelaevade tegevust samal ajal iseloomustavad järgmised arvud: 1915. a. uputati saksa allveelaevade poolt 396 liitlaste kaubalaeva; 1916. a. oli see arv 969, 1917. a. — 2439 ja 1918. a. — 1035.

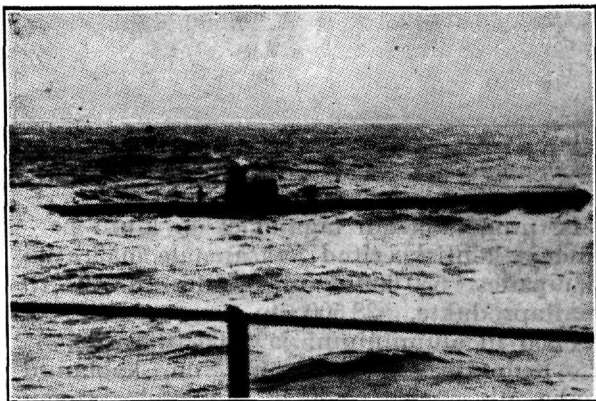


Pommilennuk ründab allveelaeva, mis uputas kaubalaeviku.

Jaanuaris 1917 Saksamaa kuulutas välja piiramatu allveesõja, mille tagajärjel uputatud kaubalaevade tonnaaz tõusis hiiglasuureks, nimelt: veebruaris 782 500 tn, märtsis 885 000 tn, aprillis 1 091 000 tn, mais 869 000 tn, juunis 1 016 000 tn, augustis 811 000 tn ja septembris 808 000 tn.

Need olid allveeblokaadi maksimaalsed tagajärjed. Pärast septembrikuud need arvud hakkasid vähenema ja sõja lõppkuudel ulatusid vaid veerandini eesmainitud kuude keskmisest.

Põhjusi selleks oli mitmesuguseid. Osalt hakkasid ilmnema vastuabinõude tagajärjed, nagu: võrgud, sügavveepommid, detektorid läheneva allveelaeva määramiseks jne. Peamiseks põhjuseks aga nähtavasti tuleb lugeda raskusi allveelaevade juurdeehitamises vajalikul arvul. Kuna allveesõda on paratamatult seotud allveelaevade kaotustega, siis peab olema juurdeehitatavate laevade arv vähemalt võrdne rivist väljalingevate laevade arvuga. See aga käis nähtavasti sakslastel üle jõu ning 1917. aas-



Allveelaev tõuseb veepinnale kaubalaeva kontrollima.

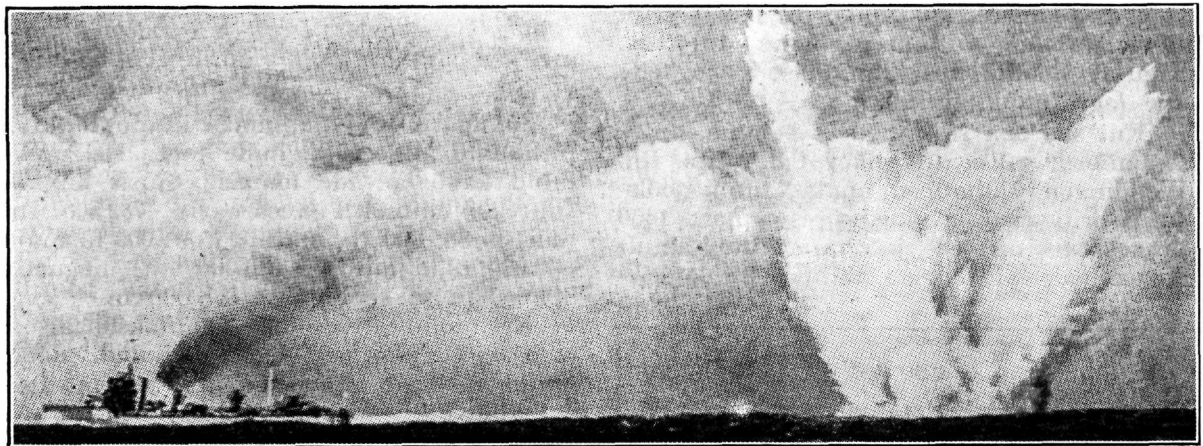


Briti hävitajad väljuvad baasist saksa allveelaeva jälitama.

last alates hakkas vähenema nii allveelaevade arv kui ka nende tegevuse tagajärjed. 1917. a. Saksamaal oli 250 allveelaeva, millest faktiliselt oli üheaegselt tegevuses 170. Võttes arvesse samal aastal uputatud kaubalaevade keskmist kuu-tonnaži (894 000 tn), näeme, et iga allveelaeva kohta teeb

meil aga see arv olevat 475 000 brutto-tonni. Seega andmeis suurt vahet ei ole. Rootslaste andmeil mainitud 353 000 tonnist kuulub 223 000 briti, 36 000 prantsuse ja 94 000 neutraalriikide kaubalaevastiku arvele.

Saksamaa aga on samal ajal kaotanud 58 600 tonni oma kaubalaevastiku tonna-



Avastatud allveelaevale heidetud sügavveepomm lõhkemisel.

see 5 262 tn. Kuid sellase intensiivse allveesõja tagajärjel olid ka kaotused allveelaevades suured (189 allveelaeva), mida saksa laevatehased ei suutnud asendada ja blokaad hakkas kiiresti nõrgenema.

Mis puutub allveesõjasse praeguses konfliktis, siis rootslaste andmeil on saksa allveelaevad uputanud kaubalaevu juba 353 000 netto-tonni piirides. Sakslaste and-

žist ning blokaadi tagajärjel on kinni peetud ja konfiskeeritud Saksamaale määratud kaupadest 550 000 tonni, millest 87 540 tn naftaprojekte, 38 500 tn mangaan-ärtsi, 21 500 tn alumiiniumi ja 7500 tn vaske.

Kuupalju aga Saksamaa on kaotanud juba allveelaevu, seda ei saa veel praegu täpselt määratleda. Briti parlamendile esitatud aruandes mainiti neid 20, kuid saks-

lased ise tunnustavad vaid kolme allveelaeva kaotust. Ameerika meresõja-vaatlejate arvates olevat saksa allveelaevastik kaotanud 7 allveelaeva.

Olgu nende kaotustega lugu kuidas on, kuid kindel on see, et need väikesed ei saa olema. Isegi rahuaegne statistika näitab, et allveelaevad langevad hõlpsasti rivist välja mitmesuguste avariide ja õnnetusjuhtumite tagajärjel. Muidugi ei ole kahtlust, et sõja algul suudavad saksa laevatehased küll kaotusi asendada, kuid arvesse võttes asjaolu, et briti kaubalaevastiku tonnaaž on 20 000 000 tonni suur, nõuab allveeblokaad Saksamaa poolt väga pikka aega ja selle kestel allveelaevade kaotuste täiendamine võib muutuda küsitavaks.

Seni ei ole saksa allveeblokaadi kokkuvõtte küll Saksamaale lootustäratav. Uputatud kaubalaevastiku tonnaaž ei küündi veel kaugeltki Maailmasõja-aegsele tasemele. Üheks põhjuseks on seejuures muidugi asjaolu, et saksa allveelaevade arv on kahtlemata väiksem kui Maailmasõjas, ulatudes arvatavasti vaid $\frac{1}{3}$ -ni 1917. a. allvee-

laevade arvust. Kuid peab silmas pidama ka seda, et allveelaevade omadused on praegu kaugelt paremad Maailmasõjaaegsete allveelaevade omadest ja et sõja algusperiood on kõige soodsem allveelaevade tegevusele, kuna hiljem nende aktsiooni suudetakse rohkem pidurdada.

On ka veel üks oluline põhjus, mis ei jäta mõju avaldamata saksa allveeblokaadile, s. o. lähisbaaside puudumine. Maailmasõjas olid nendeks Belgia sadamad. Saksa allveelaevade tegevusrajoone praegu uurides jääb mulje, et sakslased on seni teostanud oma allveeblokaadi vaid suurte ja kaugtegevusvõimeliste allveelaevadega. Vähemate allveelaevade kasutamisevõimalused muidugi soodustaksid Saksamaale kaotuste täiendamist, sest allveeblokaadi edukust võib hinnata lihtse valemiga — peab olema võimalusi ehitada rohkem allveelaevu kui on kaotused neis. Kui neid võimalusi ei ole, ei aita ka olemasolevate allveelaevade kõige õnnestunum tegevus ja see jääb vaid moraalseks efektiiks.

A. B.

7. novembril 1939.

N. S. V. Liidu uus sõjaväeteenistuse seadus.

Kapten A. Rääk.

Hiljuti N. S. V. Liidu Kõrgem Nõukogu võttis vastu uue sõjaväeteenistuse seaduse, millest alljärgnevalt lühike kokkuvõtlik ülevaade.

Kutsealuste vanus. Endise seaduse järgi kutsuti teenistusesse meeskodanikud, kes sissekutse-aasta 1. jaanuariks olid saanud 19-aastaseks. Sissekutsumine teostati alates 1. septembrist ja seega kutsealuste tegelikuks vanuseks sissekutsumise hetkel oli 19 a. 8 kuud kuni 20 a. 8 kuud.

Uues seaduses on kutsealuste vanuseks samuti 19 aastat, kuid keskkoolilõpetajail 18 aastat ning kutsealuste vanust ei arvestata sissekutse-aasta 1. jaanuariks, vaid sissekutse-aasta jooksul. Seega uue seaduse järgi kutsutakse sõjaväeteenistusesse: keskkooli hariduseta noored 18 a. 8 kuu kuni 19 a. 8 kuu vanuselt ja keskkoolilõpetajad 17 a. 8 kuu kuni 18 a. 8 kuu vanuselt. Kutsealuste vanuse vähendamisega kõveneb RKKA reserv terve aastakäigu võrra.

Teenistusaeg uue seaduse kohaselt on:

— reameestel maaväes — 2 a.

— nooremjuhtkonnal (allohv.) maaväes — 3 a.

— reameestel ja nooremjuhtkonnal õhujõududes — 3 a.

— ream. ja nooremjuhtk. rannakaitse osades — 4 a.

— madrustel ja nooremjuhtk. mereväes — 5 a.

— ream. ja nooremjuhtk. piirivalve maaväe osades — 3 a.

— madrustel ja nooremjuhtk. piirivalve laevadel — 4 a.

Tegevteenistuse alguseks loetakse sissekutsumise aastale järgneva aasta 1. jaanuar. Seega, kui noor võeti teenistusesse 1. sept., siis tuleb tal tegelikult teenida näiteks maaväes mitte 2 aastat, vaid 2 a. ja 4 kuud.

Maaväe nooremjuhtkonna teenistuseaega on pikendatud ühe aasta võrra. Marssal Vorosilov oma kõnes, mille ta pidas Kõrgemas Nõukogus uue sõjaväeteenistuse seaduse vastuvõtmisel, leidis, et nooremjuhtkonna ettevalmistamiseks on kahest aastast vähe. Esimesel teenistusaastal õpivad tulevased allohvitserid väeosade õppeosades ja alles teisel teenistusaastal nad hakkavad juhtima jagusid ja rühmi, seega nende tee-

nistusaeg juhina piirdus seni vaid ühe aastaga, mis on liiga lühike aeg juhile tarvilise vilumuse omandamiseks.

Nooremjuhtkonna teenistustaja pikendamine annab võimaluse viia miinimumini üleajateenijate koosseisu. Üleajateenijatega komplekteeritakse edaspidi ainult allüksuste (kompani, patarei, eskadroni) vanemate ja piiratud arvul spetsialistide kohti.

Reservvägi. Endise seaduse järgi oli reservis viibimise vanuse ülemmääraks 40 aastat, uue seaduse järgi 50 aastat, kusjuures 10 vanemat aastakäiku kasutatakse sõja ajal ainult tagalateenistuseks.

Reservvägi jaguneb kahte kategooriasse: I-sse arvatakse kõik need meeskodanikud, kes on läbi teinud sõjaväeteenistuse, s. o. saanud täieliku sõjaväelise väljaõppe, II-se kuuluvad kõik need meeskodanikud, kes sõjaväes ei ole teeninud, s. o. sissekutsete ülejäägid (kui neid leidub) ja meeskodanikud, kes loetud tervislikult kõlblikeks teenistuseks rivitutena sõja ajal. II kategooria reservi arvatakse ka need naiskodanikud, kes saanud arsti, loomaarsti või kõrgema tehnilise ettevalmistuse.

I ja II kategooria reservid jagunevad vanuse järgi kolmeks järguks:

- 1. järk — kuni 35-aastased,
- 2. järk — kuni 45-aastased ja
- 3. järk — kuni 50-aastased.

Uues seaduses on suurendatud reservlaste kordamisõppustel viibimise aega nooremjuhtkonnal 5-kordselt, reameestel 3,5- ja II kategooria reservlasil 2,5-kordselt.

I kategooria 1. järgu reservlased reamehed kutsutakse 2-kuistele kordamisõppustele 1. järgu reservis viibimise aja jooksul kuni 6 korda.

I kategooria 1. järgu reservallohvitserid kutsutakse 3-kuistele kordamisõppustele 1. järgu reservis viibimise aja jooksul kuni 6 korda.

II kategooria 1. järgu reservlased kutsutakse 2-kuistele kordamisõppustele 1. järgu reservis viibimise aja jooksul kuni 9 korda.

I ja II kategooria 2. järgu reservlased kutsutakse 1-kuistele kordamisõppustele 2. järgu reservis viibimise aja jooksul kuni 5 korda.

I ja II kategooria 3. järgu reservlased kutsutakse 1-kuistele kordamisõppustele 3. järgu reservis viibimise aja jooksul 1 kord.

Peale kordamisõppuste võib reservlasi kutsuda korduvalt 10-päevastele kontrollkogumistele ja tarviduse korral võib neid pidada kordamisõppustel ja kontrollkogumistel kuni 2 kuud üle ettenähtud aja.

Üldiselt kujuneb reservi arvel viibimise aeg ja kordamisõppustel viibimine järgmiselt:

	Reservi arvel viibimise üldine aeg	Kordamisõppustel viibimise aeg kokku
— Reamehed	29 a. (21.—50. eluaastani)	1,5 a.
— Allohvitserid	28 a. (22.—50. eluaastani)	2 a.
— II kategooria reserv	31 a. (19.—50. eluaastani)	2 a.
— Ohvitserid:		
N-leitnandid, leitnandid ja v-leitnandid	25 a.	3 a.
Kaptenid ja majorid	20 a.	3 a.
Alampolkovnikud ja polkovnikud	15 a.	3 a.
Kombrig ja kõrgemad	10—5 a.	3 a.

Reservohvitseri kutsutakse kordamisõppustele järgmiselt:

- 1. järgu reservlased igal aastal kuni 3 kuuks,
- 2. järgu reservlased — 2. järgu reservis viibimise aja jooksul kaks korda 3 kuuks,
- 3. järgu reservlased üks kord 2 kuuks.

Kontrollkogumistele kutsutakse reservohvitseri kuni 10 päevaks. Üldine kordamisõppustel viibimise aeg ei või reservohvitseril ületada 36 kuud reservi arvel viibimise aja jooksul.

Ohvitseride teenistuskäik. Vanuse ülemmäärad tegevteenistuse ohvitseridele on uues seaduses vähendatud. Leitnandid endise seaduse järgi võisid olla tegevteenistuses kuni 40. eluaastani, uue seaduse kohaselt aga ainult 30. eluaastani. Vanemleitnandid enne 40., nüüd 35. a., majorid enne 45., nüüd 40. a., polkovnikud ja vanemad enne kuni 60. a. nüüd polkovnikud kuni 45. a., kombrig 55. ja kõrgemad kuni 60. a.

Auaste	Vanuse ülemmäärad			
	Tegevteenistus	1. j. res.	2. j. res.	3. j. res.
N-leitn., leitn.	30	40	50	55
V-leitnandid	35	45	55	60
Kaptenid, majorid	40	50	55	60
Alampolkovnikud ja polkovnikud	45	50	55	60
Kombrig	55	60	—	65
Komdiv ja kõrgemad . . .	60	60	—	65

Mereväes on vanuse ülemmäärad keskmiselt 5 aastat kõrgemad.

Vanuse ülemmäära kättejõudmisel vastastatakse ohvitserid eranditult tegevast sõjaväeteenistusest.

Riigikaitseõpetus enne sõjaväeteenistust on sunduslik kõigis koolides 5.—10. klassides kaks tundi nädalas.

Sama arv tunde on nähtud ette ka sõjaväeliseks õppuseks ülikoolides.

Marssal Vorošilov oma kõnes, mille ta

pidas Kõrgemas Nõukogus uue sõjaväeteenistuse seaduse vastuvõtmisel, võrdles 1930. aasta ja 1939. a. N. S. V. Liidu sõjajõude. Kui võtta aluseks 1930. a. arvud, siis oli 1939. aastaks suurenenud:

- tankide arv 43-kordselt,
- tt-suurtükkide arv 70-kordselt,
- lennukite arv 656%,
- suurtükiväes suurtükkide arv 692%,
- rk ja kk arv 539%,
- merejõudude tonnaaž 130%.

Itaalia sõjaväe 1939. a. manööver.*)

Kolonelleitnant V. Külaots.

Ülikiire manööver ja kiire ning otsustava lahenduse otsimine lahingus ja sõjas on praegu saanud Itaalia sõjaväes aksioomiks, mida püütakse sõjaväe rahuaegses õppetöös kavakindlalt läbi viia.

Itaalia sõjaline kaitse põhjast tugineb praegu tugevail piirikatteosadel ja erilisel nn. Po-armeel (tuletatud Po jõest), mis koosneb: ühest soomuskorpusest (raske- ja läbimurdetankide üksused), ühest motori-seeritud- (mot. jalaväerügemendid) ja ühest kiiresti liikuvast korpusest (bersalieri- ja ratsarügemendid, mot. suurtükivägi, kiired soomusautod ja mot. mustsärklaste pataljonid). Peale selle on Po-armee juurde arvatud veel Hispaania kodusõjast tagasi jõudnud „Littorio“ diviisi.

Tsentraalselt asetatud Po-armee ülesandeks on vastase üle piiri tungides temale kiire marsiga vastu liikuda, sissetunginud vaenlase osad tagasi visata ja vastupealetungile üle minna, missuguse probleemi lahendamist kergendab armee tugev löögijõud ja liikumisvõime.

Kui eelmisel aastail korraldatud manöövritel („Sõdur“ nr. 10-11 — 1938) itaallased katsetasid peamiselt moodse võitlusjõu üksikuid elemente, siis käesoleval aastal oli otsustatud proovida armee kui terviku sõjalisi võimeid kiireks marsiks riigi piiresse sissetunginud vaenlase vastu, varustades selleks armee osi Itaalias praegu kasutamisel olevate kiireimate ning parimate liikumisvahenditega.

Nagu nägime ei piirdu Po-armee ülesanded mitte ainult sissetunginud vastase tagasiviskamisega üle riigipiiri, vaid ta

peab ka vastupealetungile üle minema, viies sõja vaenlase maa-alale. Et aga rahuaja õppused loomulikult võivad toimuda ainult oma territooriumil, siis tekib küsimus, milliseid kogemusi võidi küll ammutada Po-armee lõpliku ülesande täitmiseks sõja korral?

Selle kohta üteldakse „Corriere della sera's“ (01. 07. 39. ja 02. 08. 39.) kokkuvõetult järgmist: Niisugusel katsetamisel huvitab meie väejuhte ja organisatoreid peale kõige muu veel mitmesuguste Po-armee koosseisu kuuluvate elementide omavahealise sobivuse küsimused teotsemisel ja liikumisel. Transpordivahendid, teed, sillad ja teised ehitised tuleb nende kõlblikkuse mõttes läbi proovida. Sama tähtsust evib juurdeveo, ühenduste, mehaaniliste lahingu- ja liikumisvahendite võimete selgitamine. *Mutatis mutandis* võivad Padua lagendikul, Itaalia omal pinnal omandatud kogemused anda küllaltki väärtuslikke näpunäiteid teotsemiseks samasugusel maastikul teisel pool Alpi mägesid, sest kogu Itaalia sõjaväe juhtkond vanimast kuni kõige nooremani on ette valmistatud teotsemiseks ofensiivselt ning tahab viia sõja vaenlase maa-alale.

Nii siis evis 1939. a. manööver tähtsust mitte niipalju strateegilises kui just katsetamise ja väljaõppe mõttes. Po-armee võimed lahingujõuna vastase positsiooni läbimurdmisel olevat olnud niigi juba küllalt selgesti kujuteldavad. Mis aga vajavat selgitamist, need on liiklemise, juurdeveo ja teised sellesarnased küsimused. Nende uurimiseks oli manöövriks valitud rajoon väga kohane, sest maastik siin oli mitmekesine ja teed olid lõigatud hulga jõgedega, mis andis aktiivsele ning energilisele vastasele

*) Andmeil: „Militär-Wochenblatt“ nr. 8, 10 ja 11 — 1939. a.; „Corriere della sera“ 01. 07., 02. 08. ja 03. 08. — 1939. a.; „Sõdur“ nr. 10-11 — 1938. a.

palju võimalusi tökete loomiseks sildade purustamisega.

Kindralstaabi ülem ja alamriigisekretär sõjaministeeriumis kindral Pariani väljendas vestluses välisriikide ajakirjanduse esindajatega Milanos 01. 08. 39. Po-armee ülesande kohta järgmist: „Läbi murda ja edu arendada, püüda vastast hävitada.“ Seejuures juhiti veel tähelepanu manöövri ettevalmistuse tähtsusele ülesseatud eesmärkide taotlemisel, tarvidusele täpselt reguleerida manööverdavate osade liiklemist ja juurdevedu, eriti mis puutub mootorite kütte- ja määrdeainetesse (avalikke bensiinijaamu manöövrist osavõtnud vägedel ei olnud lubatud kasutada), ja lõpuks vajadusele proovida uut 11-tonnist tanki.

Manöövrist pidi Po-armee osa võtma üksikasjalisemalt loendades järgmises koosseisus: a) soomuskorpus („Centauro“ ja „Ariete“ soomusdiviisid, „Littorio“ diviis ja Abessiinia-sõjast tuntud „Trento“ ja „Trieste“ motoriseeritud diviisid); b) kiiresti liikuv korpus („Emanuele Filiberto“, „Eugenio di Savoia“ ja „Principa Amedeo, Duca d'Aosta“ * kerged diviisid); c) motoriseeritud korpus („Pasubio“ ja „Piave“ diviisid). Vastaspoleel (punased) olid „Superaga“ diviis, 4. bersal. rügement, „Nizza“ ratsarügement ja 3 mustsärklaste pataljoni, peale selle vastavad teenistused. Pärastpöole oli see koosseis siiski muudetud, nagu näidatud allpool.

Manööver, mida juhatas Hispaania-sõjast tuntud kindral E. Bastico, koosnes 2 osast: a) Po-armee osade rännak koondusrajooni; b) lahingutegevus.

01. 08. k. 1600 punased ründasid edukalt Moncenisio ja Monginevro vahelises rajoonis siniste piirivalve osi, pommitades samal ajal siniste ühendusteid ja purustades mõned tähtsad sillad Ticino jõel Boffalara (Novara ja Milano vahel) ja Pavia joonel.

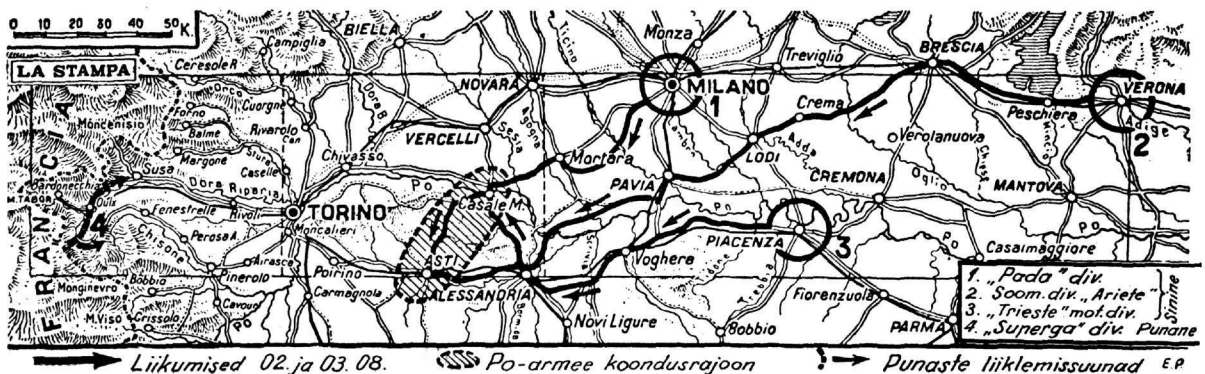
*) Edaspidi lühidalt „Pada“ diviis.

Seepeale siniste juhatus alarmis ühe kiiresti liikuva-, ühe soomus- ja ühe motoriseeritud diviisi ja andis neile käsu liikuda kohe skeem 1 näidatud teid mööda koonduskohta.

Selle ülesande täitmisel tuli ette „Pada“ diviisil (skeemil kolonn nr. 1) mõningaid takistusi, kuna sillad Ticino jõel, div. liikumisribas olid punaste lennuväe poolt purustatud. Nende asemele hakkasid pioneerid 01. 08. hilisel pärastlõunal ehitama pontoonisildu. 02. 08. k. 0415-ks oli kaks niisugust silda valmis ja diviis võis takistamatult liikumist jätkata. Soomusdiviis „Ariete“ (skeemil kolonn nr. 2) algas rännakut 02. 08. k. 0001 ja ei kohanud kuni Pavia'ni mingeid takistusi. „Trieste“ mot. diviis (skeemil kolonn nr. 3) algas liikumist alles 02. 08. õhtul.

02. 08. pärastlõunal jõudis „Pada“ diviis Casale M piirkonda. „Ariete“ diviis oli koidikul asunud puhkele Lodi, Pavia rajooni, et õhtul pimedaga tulekuga liikumist jätkata, segamata vastase lennuväest. Ühtlasi toimus teiste manöövrist osavõtivate vägede kohtaletoomine raudteel. Ööl 02./03. 08. lõppes koondamine ja osad paiknesid: „Pada“ diviis — Asti'ist läänes; „Ariete“ diviis — Asti'ist põhja pool; „Trieste“ diviis — Casale ja ümbruskond; kõik teised osad — Casale, Asti joonest ida pool. Punaste lennuvägi ründas koonduvaid siniste vägesid rännakul, kuid tõrjuti iga kord siniste hävitajate poole tagasi.

Seega lõppes manöövri esimene periood. Väed olid sooritanud ratsarügemendid — 100-km, motoriseeritud diviis — 130-km ja soomusdiviis — 150-km rännaku. Liikumine olevat toimunud heas korras ja täpselt rännakudistsipliini nõuete kohaselt, mida tulevat hinnata seda enam, et rännakust võttis osa ümmarguselt 10 000 mootorsõidukit ja rännakuteedel harilik liiklemine polnud keelatud. Hiljuti ilmunud ja nüüd



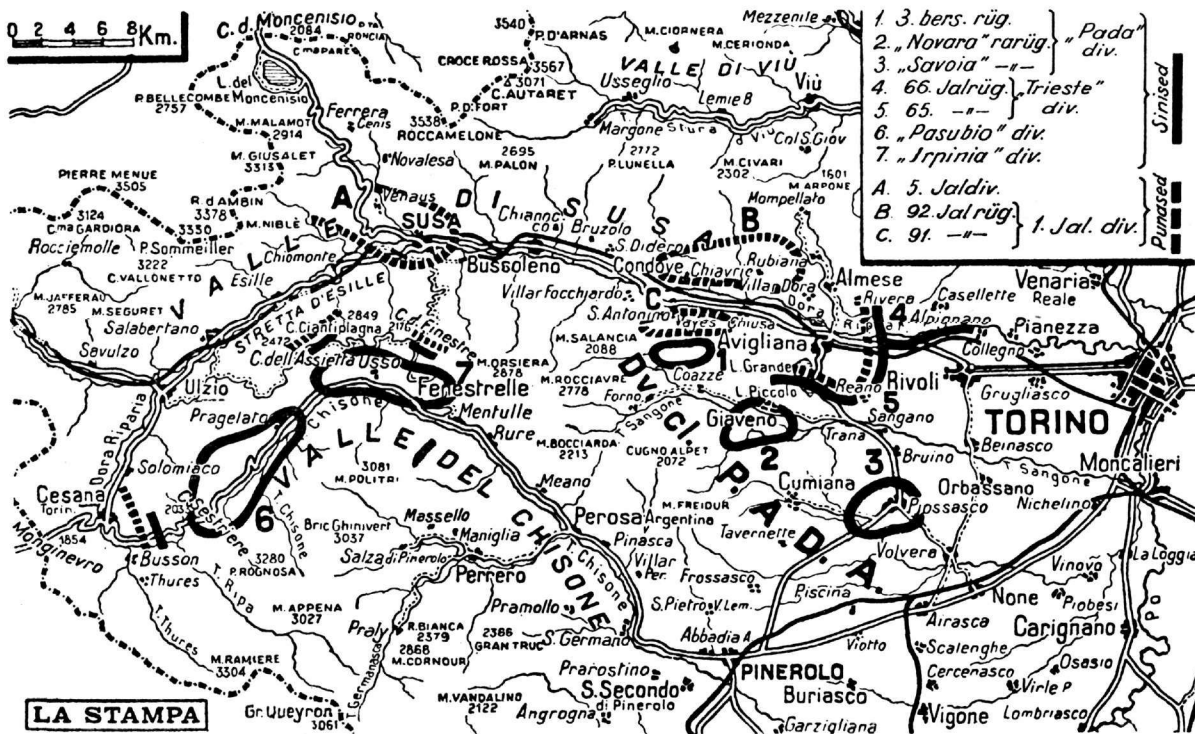
Skeem 1.

1939. a. manöövris katsetatud liiklemisees-kiri olevat osutunud seejuures otstarbekaks, samuti ka liiklemist reguleerivate üksuste koosseis ja tegevus, ühes nende juurde kuuluvate fašistliku miilitsa liiklemispatrullidega ja abistamissalkadega. Peale selle olevat soodustanud rännakut metsaametkonna poolt valmistatud kaardid, millele olid märgitud vägedele puhkeks sobivad ja vastase õhustvaatluse eest varjet võimaldavad metsatukad, samuti ka teosad, mis, olles palistatud puudega, moondasid vägede liikumist.

05. 08. keskpäeval, pärast vägedele antud 48-t. puhkeajaga manööver jätkus. Selleks ajaks pooled paiknesid järgmiselt: Punased, kes vahepeal olid saanud täpsamaid andmeid vastaspoole koondamise kohta ja kes nähtavasti taotlesid Torino

Chisone jõe oru suunas. Kuna punaste lennuväljal oli õnnestunud 05. 08. ennelõunal purustada Po jõe sild Chivasso juures (skeem 1), siis „Trieste“ div. edasiliikumine viibis. K. 1500 ja 1600 vahel läks siiski korda sellest diviisist 9. bers. rüg. üle jõe saata ja m-ratastel hilisõhtuks Avigliana'ni edasi nihutada, kus ta astus kontakti punaste eelosadega. K. 1800 paiku anti Po-armee juhatusel käsutada veel „Irpinia“ alpidiviis, mis ka kohe mootorveokeil kohale toodi. Erakordselt halva ilma puhul 05. 08. ei saanud poolte lennuvägi tegevusse astuda.

05. 08. õhtul asetused pooled: punased olid üle Monginevro kohalejõudnud värske-te osadega okupeerinud Cesana mäeharja; Dora Riparia orus nende osad korraldasid kaitset S. Ambrogio kitsandikus, hoides eelosadega Aviglianast idas kontakti sinistega;



Skeem 2.

okupeerimist enne siniste peajõudude päralejõudmist, olid nihutanud jalaväeosad ette Susa'ni. Üle Moncenisio oli tulemas ainult uusi punaseid vägesid. Siniste piirikatteosad olid vastase surve tõmbumas tagasi S. Ambrogio kitsustikku (Avigliana'st lääne pool). Sel ajal Po-armee osad olid lähenemas kiirränakuga järgmiselt: a) kiirestiliikuv korpus: „Trieste“ div. — üle Torino ja „Pada“ div. üle Moncalieri — Dora Riparia jõe orgu; b) „Pasubio“ div. —

„Nizza“ ratsarügement ühes mustsärklaste pataljoniga kaitset Colle della Finestre ja Colle dell'Assietta juures. Samal ajal siniste jõud Dora Riparia orus piirdusid ikka veel 9. bers. rügemendiga, kuna ülejäänud „Trieste“ div. osad ootasid Chivasso juures pontoonsilla valmimist. „Pada“ div. asus veel jõudude enamikuga Torino'st kagus. Lõuna pool „Pasubio“ div. oli k. 2300 Cesana mäeharjal lahingus punastega, kuna samal ajal „Irpinia“ alpidiviis oli

alustanud võitlust vaenlasega Colle delle Finistre ja Colle dell'Assietta juures. Soomuskorpus ja „Piave“ diviis asusid veel armee endises koondusrajoonis.

06. 08. oli Dora Riparia orus punaste ratsaväeosadel, tänu osavale juhtimisele, edu võitluses 9. bers. rüg-ga. Ainult lõunaks, kui ülejäänud „Trieste“ div. osad hakkasid päralt jõudma, läks sinistel korda vahepeal Aviglianani edasi tunginud punaseid S. Ambrogio kitsandikku tagasi visata. Giaveno juures läks korda vallutada mõned domineerivad punktid. Chisone orus „Irpinia“ alpidiviisil ja „Pasubio“ div. õnnestus punaste edasiliikumine seisma panna ja neid sundida asuma kaitsele. „Piave“ div. tõmmati armeereservi Volovera rajoonis (Torino'st edelas). 06./07. 08. ööl punaste poolt ette võetud Torino pommitamine õhust löödi siniste poolt edukalt tagasi.

06. 08. õhtuks punased olid kõikjal sunnitud asuma kaitsele. Seda arvesse võttes sinised 07. 08. hommikul otsustasid alustasid üldist pealetungi, milleks öösi viidi läbi tarvilikud vägede ümbergrupeerimised. Siniste juhatuse käsutada kallale tungi alguseks olid: soomuskorpusest — „Ariete“ soomusdiv. ja „Trieste“ motor. div.; kiiresti liikuvast korpusest — „Pada“ div. ja 3 mustsärklaste pataljoni; motor. korpusest — „Pasubio“ ja „Piave“ div. ja „Irpinia“ alpidiviis. Armeearusse toodi „Piave“ div. asemele „Trento“ mot. div., asukohaga Grugliasco rajoonis (6 km Torino'st lääne pool).

07. 08. k. 0500 sinised, pärast lühikest suurtükiväelist ettevalmistust, algasid kogu rindel kallale tungi. Manöövri juhatuse ja kõrgete külaliste tähelepanuobjektiks seejuures kujunes soomusdiviis „Ariete“, mis k. 0900 paiku Dora Riparia orus pärast võimast suurtükile lööki „Trieste“ div. toetusel, kunstliku udu kattel tegevusse saadeti, eesmärgiga arendada edu viimse võimaluseni. Soomusdiv. tegevust pidi lõunast toetama: a) „Pada“ div. ühes mustsärklastega, energiliselt tungides edasi S. Antonio üldsuunas; b) „Irpinia“ alpidiviis, vallutades Colle delle Finistre, Colle dell' Assietta ja tungides pärast seda edasi Susa poole, et lõigata taandumistee S. Ambrogio rajoonist tagasitõmbuvaile vastase osadele; c) „Pasubio“ div., vallutades Cesana mäeharja. Samal ajal Volvera'st Pinerolo rajooni ümber paigutatud „Piave“ diviis sai käsu kiiresti edasi liikuda, et edu arendamisest tõhusalt osa võtta.

K. 1000 paiku, kui punaste parema tiiva saatus hakkas kriitiliseks kujunema, anti signaal manöövri lõpetamiseks.

Manööver oli täitnud oma ülesande. Itaalia ametlik teadaanne lausub selle kohta muuseas järgmist: „Kõikide astmete juhid ja staabid näitasid, et nad seisavad oma ülesannete kõrgusel. Sõjaväeosad ja mustsärklased on näidanud kõrgeimat moraali ja parimat väljaõpet, eriti mis puutub liiklemisdistsipliini ja oskustesse hargneda lahingukorda. Kõik andsid tunnistust sellest kõrgeist pealetungivaimust ja kohusetundest, mis iseloomustavad sõjaväge ja miilitsat, omadustest, millede kohta riik on teadlik, et ta võib neid arvestada igal silmapilgul. Koostöötamine lennuväega näitas kõrget seltsimeheliikkust, mis seob mõlemaid relvaliike...“ 1939. a. manööver olevat veel tõendanud, et ka „tänapäeval inimene on manöövri ning lahingu hingeks...“, tõik, mis evivat sügavat tähendust eriti just niisuguse masinatega küllastatud vägedegrupi juures nagu seda on Po-armee.

08. 08. demonstreeriti välismaade sõjaväeesindajaile Torinos uuemate tüüpi suurtükke, nende hulgas ühte 14,5-cm kaliibrit, mille laskeulatus 24 km., uut 11-tonnist tanki, klp. soomusautot ja mitmesuguseid mootorveokeid, seehulgas ühte kõrgemate juhtimisorganite tarvis mõeldud 14 veokist koosnevat autorongi. 09. 08. oli manöövril osavõtnud vägede paraad, kus esines ümmarguselt 65 000 meest ja 12 000 mootorveokit.

1939. a. manöövri kohta leidub „Corriere della sera's“ (03. 08. 39.) veel järgmisi mõtteavaldusi: Uuemate töökspidamiste järgi ei kasutata suuri soomusüksusi mitte enam vastase positsiooni läbimurdmiseks, vaid edu arendamiseks pärast teiste vägede poolt sooritatud läbimurret. Suurte soomusüksuste koosseisu peab kuuluma vähemalt keskmise kaaluga tanke, nagu näiteks tüüp M (Itaalia), mis on võimsaks lahingupidamise vahendiks, kaalub 11 tonni (praegu valmistamisel ka 13-tonnine tüüp), on varustatud ühe 3,5-cm suurtükiga, 2 klp-ga tornis ja evib naftaga köetava mootori, mis võimaldab 40-km liikumiskiirust, tegevusulatusega 200 km. Nimetatud tank evib veel 2 pikksilma (ühe ülal, teise ees) ja soomuse kuni 40 mm. Ta sisustus võimaldavat meeskonnale võrdlemisi suuri mugavusi nii masina juhtimises kui ka relvadega töötamises. Manöövril olevat see tank keskmise kiiruse juures 25 km/t. täitnud oma ülesanded hästi.

Isikulise koosseisu ettevalmistamine Briti õhujõududes.

E. Sarv.

„Sedamööda kuidas sõda edasi kestab, saadetakse Prantsusmaale ikka enam ja enam kuninglike õhujõudude lennukeid igas tüübis,“ ütles Suur-Briti õhujõudude ülem õhumarssal Sir Cyril Newall ühes oma hiljutises intervjuus. Need sõnad tuginevad toiminguil ja faktidel, milledesse Briti Õhuministeerium võimaldas minul pilku heita.

On koostatud üksikasjalised kavad selleks, et tagada kuninglikele õhujõududele sõja kestuseks küllaldane reserv hästi ettevalmistatud lendureid, lendur-vaatlejaid, laskureid, raadio-operaatoreid ja üldmeeskonda. Vastavalt nendele kavadele on võetud revideerimisele rahuaegne korraldus lennuväe isikulise koosseisu ettevalmistamise alal ja kohaldatud see uutele sõja-aegsetele nõuetele.

Õppekursus lendureile, lendur-vaatlejale, laskureile ja raadio-operaatoreile näiteks on jagatud nüüd kolme järku. Esimene järk, nn. Üldkursus (Initial Training Wing), kujutab endast sissejuhatavat osa, mis kestab võrdlemisi lühikest aega ja kus õpitakse distsipliini, administratsiooni ja põhiteadmisi lennuteoorias, navigeerimises, laskeasjanduses, pommipildumises, telegraferimises ja lennuasjanduses.

Lendurõpilased saadetakse pärast üldkursuse lõpetamist Lennualgkoolidesse (Elementary Training Schools), kus neid õpetatakse lendama lihtsemal lennukeil, õppemasinail. Siis nad lähevad Sõjaväe Lennukoolidesse (Service Flying Training Schools), kus nad saavad oskusi juba moodsete sõjaväelennukite käsitsemises ja kus jätkub ühtlasi nende ettevalmistamine erialadel, millede õppimist alustati üldkursusel.

Lendur-vaatlejad, raadio-operaatorid jne. peavad nagu lenduridki pärast üldkursuse lõpetamist astuma Lennualgkoolidesse, kuid nad viibivad sääl lühemat aega ja saadetakse siis edasi erikursustele, nagu: navigeerimise, pommipildumise, fotograferimise, relvade käsitsemise ja luure aladel.

Üldkursus. See õppejärk väljaõppe korralduses on uus osa, mis formeeriti alles pärast sõja puhkemist. Üldkursusel saavad õpilased, s. o. noored mehed vanusega 18—25 a., põhiteadmisi aladel, mis osutuvad

neile vajalikuks oma ülesannete täitmisel edaspidi sõjaväe-lendurina või teistel sõjaväe lennuteenistuse eriharudel. Õpilased on praegu peagu kõik kuninglike õhujõudude vabatahtliku reservi liikmed, — mehed, kes oma teenistust pakkusid juba enne sõja puhkemist.

Hiljem, kui nemad või teised kuninglike õhujõudude vabatahtliku reservi liikmed alustavad järgmist väljaõppejärku, täidetakse vabad kohad üldkursusel muude eraisikutega, kes aga sõja kestuseks peavad astuma formaalselt kuninglike õhujõudude vabatahtliku reservi liikmeks.

Praegused õpilased üldkursusel on saanud enne sõja puhkemist juba teatava ettevalmistuse kuninglike õhujõudude vabatahtlikus reservis. Suurel osal neist on laialdasi teadmusi lendamisest. Mõned isegi on viibinud mitmeid tunde õhus, kuid kõik evivad algteadmisi lennuasjandusest. Nende üldkursusel viibimise aeg oleneb seega teadmusest ja kogemusest, mida nad evisid enne kursusele astumist.

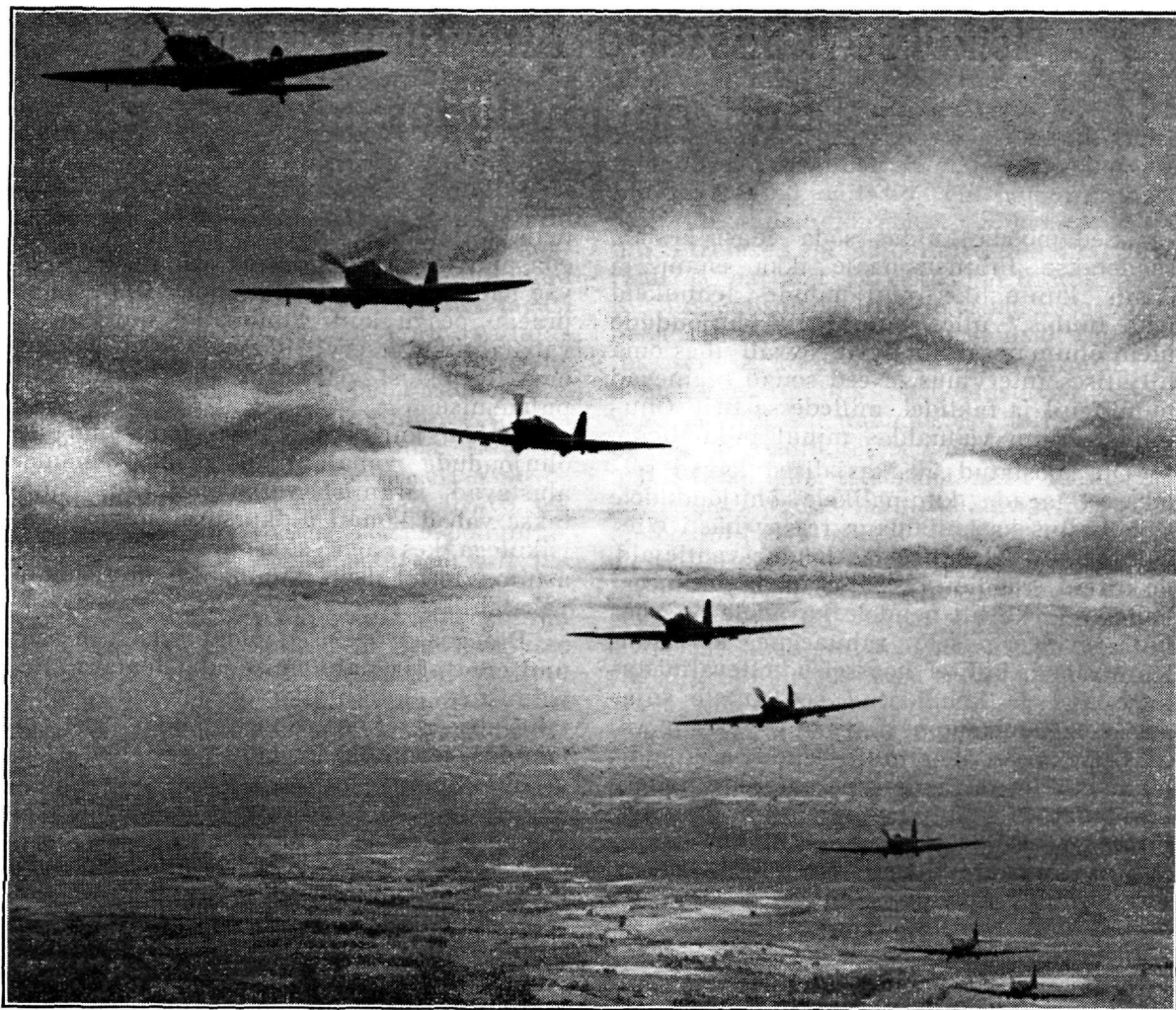
Üldkursusele sisseastumisel õpilased peavad teatama, missugune eriala neid kõige enam huvitab. Kuid nende soov ei ole lõplikult otsustav nende määramisele erialadele, vaid seda mõjustavad õppeainete läbivõtmisel ilmnenud tagajärjed ja võimed.

Kogu õppus üldkursusel toimub maapeal, kusjuures need õpilased, kes on avaldanud soovi saada lendureiks, sooritavad veel erikursuse, nn. *Link Trainer'il*, s. o. seadmel, mis võimaldab instruktoril kindlaks määrata, kuidas õpilane lennuki käsitsemisel õhus reageerib mitmesugustele olukordadele. Ühtlasi näitab see seade ka õpilase võimeid pimelennus.

Üldkursusel õppeainete läbivõtmisel on tõhusaks vahendiks helifilm. Viimast kasutatakse näiteks järgmistel aladel: lennuteooria, meteoroloogia, raadio, laskeasjandus, maandumine, vaenlase lennukite luure jne.

Kogu kursuse kestel ergutatakse õpilasi vabal ajal osa võtma igasugustest sportmängudest. Vastavad võimalused on loodud selleks jalgpalli, hoki, kriketi, pesapalli ja tennise alal.

Lennualgkoolid. Pärast seda kui on läbi võetud üldkursus, saadetakse õpilased Len-



Briti pommilennukite rivi.

nualgkoolidesse. Viimased on määratud peamiselt lendurõpilaste ettevalmistamiseks. Lennualgkoolidel on aerodrome üle kogu maa, kus õpilased saavad täieliku ettevalmistuse lendamiseks lihtseil õppeleenukeil.

Lendur-vaatlejad, raadio-operaatorid ja relvade-meeskonnad saadetakse pärast lühiajalist Lennualgkoolides viibimist erikoolidesse, kus nad saavad teadmusi ja praktilisi kogemusi oma erialadel.

Sõjaväe Lennukoolid. Pärast Lennualgkooli lõpetamist saadetakse lendurõpilased Sõjaväe Lennukoolidesse. Vastavalt Lennualgkoolides ilmnenud võimeile ja eeldusile klassifitseeritakse õpilased Sõjaväe Lennukoolides spetsialiseerumiseks mitmesugustel lennukitüüpidel, nagu: hävitajad, pommitajad, luurelennukid, koostöölennukid jne.

Sõjaväe Lennukoolides kursus on kahes järgus, nimelt keskkursus ja edasi-

jõudnute kursus. Keskkursuse kestel jaotatakse õpilased ainult kahte ossa. Ühes on need, keda ette valmistatakse lendamiseks ühemootorisil lennukeil ja teises — kes praktiseerivad lendamist kahe mootorisil lennukeil. Keskkursusel käsitletakse nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt järgmisi alasid: lennuoskus, administratsioon, organisatsioon, distsipliin, lennuki ja relvade hooldamine, relvade käsitlemine, signaliseerimine, fotografeerimine, pimelend, maandumine jne.

Keskkursuse lõpul, kui õpilane on rahuldanud instruktori nõuded kõigil vajalikel aladel, saab ta kätte kutsemärgi ja määratakse siis edasijõudnute kursusele. Viimasel jätkatakse drilli peamiselt samadel aladel, mida käsitleti keskkursusel, kuid lisaks neile võetakse sääli läbi veel laskmine

õhust nii maapealsete kui ka õhumärkide pihta ja pommipildumine.

*

Sõjalisil kaalutlusil ei ole võimalik märkida lendurite, muu lennupersonaali ja üldmeeskonna arvu, millist kuninglikud õhujõud vajavad sõja kestel. Kavad nende ettevalmistamiseks baseeruvad aga ulatuslikele kaalutlusile ja seetõttu on huvitav tuua mõningaid sellekohaseid andmeid Maailmasõjast.

Vaherahu ajaks oli inglastel 8000 väljaõpetatud lendurit ja muu lennupersonaali arv ulatus 283 000-ni. Samal ajal oli veel ettevalmistamisel mitte vähem kui 20 000 lendurõpilast, kuna enne vaherahu iga kuu jooksul valmistati ette 1200 väljaõpetatud lendurit. Siiski ei olnud see lendurite väljaõpetamise alal veel maksimaalne saavutus, mis selgub tõigast, et õpilasi astus samal ajal lendureiks ettevalmistamisele igas kuus ca 3000. Niisamuti vihjab selle probleemi ulatuslikule lahendamisele asjaolu, et lendurite ettevalmistamise alal oli tollal tegevuses enam kui 2000 lennuinstruktorit ja ühtlasi kasutati selleks otstarbeks ca 7100 õppe lennukit.

Lõpuks veel mõningaid andmeid kuninglike õhujõudude isikulise koosseisu ettevalmistamise progressist viimase nelja aasta jooksul.

1935. aastal, millal kuninglikes õhujõududes toimus esimene ulatuslikum ekspansioon, oli üldine isikuline koosseis 31 000 meest suur. Sõja puhkemise eel oli regulaarse lennupersonaali arv juba peagu neljakordselt nii suur. Kui neile lisaks aga arvata veel igasuguseid abijõude ja reserve, siis tõuseb see arv kahekordseks võrreldes sellega, mis oli 4 aastat tagasi.

Kui suur arv lendureid on ette valmistatud käesoleval aastal, seda võib järeldada asjaolust, et õpilasteks vastuvõetavate isikute arv käesoleval aastal oli 5—8 korda suurem kui see oli enne ekspansiooniperioodi. Samuti on tunduvalt suurenenud ka lendur-vaatlejate ja raadio-operaatorite arv.

Et see kõik aga puudutab vaid rahuaegset lennupersonaali ettevalmistamist, siis võib endale kujutleda seda hiiglaorganisatsiooni, mis nüüd uute kavade alusel on tegevsusse rakendatud sõjaaegsete nõuete rahuldamiseks. Selles mõttes väärib veel märkimist, et Maailmasõjas osutasid Briti õhujõudude ülesehitamisel suurt kaasabi kõik Briti dominiioonid ja et nende suur huvi samal alal selgub ka korraldustest, millede alusel teostub lennupersonaali ettevalmistamine ja lennukite produtseerimine nende endi territooriumil praegu.

Londonis, 9. oktoobril 1939.

Rohkem otsekohestust!

„Kaitse Kodu“ nr. 21 — 1939 ilmunud artikli

„Enam realiteeditunnet“ puhul.

„Sõduris“ nr. 42 — 1939 avaldasime oma Londonis asuva kaastöölise — eesti sõjaväe reservlipniku E. Sarve artikli „Õhujõudude osa tänapäeva sõjategevuses“.

Mainitud artikli või õigemini sellest artiklist ühe lause kohta on initsiaali „—R.—“ all toodud nüüd „Kaitse Kodu“ nr. 21 — 1939 veergudel polemiseeriv kirjutis, milles ei nõustuta esmainitud lausega ja kus kirjutise autor, kasutades osalt põhjendamata väiteid ja esinedes isegi raskekaaluliste süüdistustega,*) omalt poolt püüab jalgule seada tõde.

Käesolevate ridade ülesandeks ei ole sugugi vastu vaielda sisuliselt lgp. „R“ kirjutisele. Millest aga kuidagi ei saa vaikides mööda minna — see on asja formaalne külg.

Oma artiklis E. Sarv lihtselt kirjeldab vaateid, mis on levinud õhujõudude tähtsuse kohta tänapäeva sõjategevuses, ilma et ise ühte või teist neist vaadetest pooldaks või eelistaks. Ühtlasi autor toob artiklis ka mõningaid andmeid saksa lennuväe kohta

*) Näiteks:

„Mitmed sõjakirjanikud aga, ja enamasti ka meie sõjakirjandus, on asunud seisukohale, et kui Douhet' teooriat täies ulatuses ei realiseeritud riigikaitseliku organisatsiooni kujundamisel, siis, tähendab, lennuväe osatähtsus kaasaja sõjas on üldse minimaalne, see on bluffirelv, nagu Douhet' teooriagi on bluff, ning sellele relvale ning kaitseabinõudele tema vastu pole vaja osutada erilist tähelepanu.“

...
„Tekib küsimus, kas on siin tegemist tõsiasjade mitteteadmise või teadliku unnesuigutamisega.“

Jne.

ja fakte saksa lennuväe tegevuse kohta Poola vallutamisel, milliseid ta Londonis on teada saanud. Säärase — Lääne-Euroopa suurriiges levinud vaadete ülevaatliku kirjeldusena ongi artikkel „Sõduris“ avaldatud ja toimetus ei taha millegagi pretendeerida sellele, et artikli autori väited peaksid ühtuma toimetuse seisukohtadega või meil või mõnes muus väikeriigis ametlikult kehtivate vaadetega. Artikli autoril oli julgust oma täieliku nime all avaldada temal teada olevaid asjaolusid ja sellastena tuleb neid ka võtta. Et aga res-lipnik Sarve „nende mõtete esiletoomine „Sõduri“ veergudel on doktriiniloov“, nagu kirjeldab lgp. „R“ oma kirjutises „Kaitse Kodus“, see on siiski enam kui imelik väide.

Muidugi ei saa olla kellelgi midagi selle vastu, kui küsimusi selgitatakse vastastikku võimalikult ulatuslikult ja igakülgsest. See on otse soovitatav ning kuulub niihästi „Sõduri“ kui ka „Kaitse Kodu“ otseste ülesannete hulka, kummalgi muidugi oma huvipiirides. Kuid asjalik ja objektiivne küsimuse selgitamine ühte organisatsiooni kuuluvate isikute vahel eeldab, et see selgitamine toimuks sama organisatsiooni häälekandjas ja ilma varjunimede või initsiaalide taha peitumata. Nii ongi „Sõduri“ veergudel ilmunud ja saab kahtlemata ka edaspidi ilmuma küllaltki vastandseisukohtade selgitamisi teatavate küsimuste kohta kahe või isegi mitme autori vahel. Kui aga osavõtjad on kuulunud erinevate häälekandjatega organisatsioonidesse ja seega leidnud kohasema olevat selgitada küsimusi oma häälekandjas, siis on ikkagi tehtud seda avameelselt oma täieliku nime all.

Kuna toimetusel teada olevate andmete põhjal „Kaitse Kodu“ artikli autor on sõja-

väes teeniv ohvitser, siis tundub väga võõrastavana asjaolu, et sõjaväes teeniv isik on avaldanud varjunime, resp. varjumärgi all oma seisukohti mitte sõjaväe häälekandjas, vaid mujal. Liiatigi veel, kui need seisukohad on vastuväited sõjaväe häälekandjas ülestõstetud küsimustele.

Seepärast oleme sunnitud nägema selles mitte ainult isiklikku laadi kallalekippumist reservlipn. E. Sarvele, vaid ka konfliktliandamist teistele isikutele, tõmmates asjasse ka kahe ajakirja toimetused.

K u h u j õ u a m e s i i s s e l k o m b e l ?

Kui niiviisi hakata talitama, siis kuhu jäävad need õilsad põhimõtted, mille vaimus oleme oma sõjaväe kasvatanud ja millised leiavad rõhutamist nii eeskirjades kui ka igasugustes tavades ja traditsioonides?

Kuid vähe sellest! Vastuolud ja teravad vahekorrad juhtkonnas on pahed, mis võivad saada saatuslikeks kriitilistel momentidel. Järelikult peame oma juhtkonnas looma sõbraliku usaldusvahekorra, et rasketel hetkedel oldaks valmis välja astuma üks kõigi eest ja kõik ühe eest. Eriti tuleb seda silmas pidada meie — eestlaste — suhtes. Eestlane ei ole oma iseloomult pealiskaudne ja impulsiivne olend, kes täna tülitseb ja homme lepib. Kord tehtud ülekohtu ei unusta niipea ja me teame tüliküsimusi, mis on kandunud edasi isegi põlvest põlve.

Seepärast loodame, et lgp. „R“, kui temal midagi südamel on, sellega välja astub julgelt ja otsekohele, oma täie nime all. Ühtlasi „Sõduri“ toimetus loeb vajalikuks toonitada, et ta on alati valmis ruumi lubama asjalikele ja objektiivsetele selgitamistele.

Toimetus.

Juhendeid noorsõduri lahinguliseks väljaõppeks.*)

Leitnant I. Paul.

8. Laskeasendite kohandamine lahingutingimustega (laskepessa).

Lahingus laskur peab kasutama olukorrale ja maastikule vastavat laskeasendit, et saavutada tulistamisel paremaid tagajärgi.

Kui on võimalik laskekohti ette valmistada väljaspool vastase vaatlust ja tuld, siis tuleb igale laskurile ette näha soodsemasse

kohta olukorrale vastav eeskirjaline laskepessa (lamades, põlvelt või püsti laskmiseks). Ka siis, kui laskur jääb peatuma kauemaks ajaks vastase vaatluse ja tule alla, asub ta endale laskepessa valmistama.

Kui aga peatus on ajutine (näit. hüppe vaheajal), siis valib laskur endale sobivama laskeasendi maastikul. „Need laskeasendid ei sarnane täpselt asenditega, mis laskur on välja töötanud tasasel pinnal peetaval eel-treeningul ning punktilaskmisel, kuid maks-

*) Vt. „Sõdur“ nr. 24-25, 26-27, 28-29, 32-33, 34-35, 42 ja 43 s. a.

ma peavad jääma kõik põhimõtted laskuri keha ja püssi tasakaalustamise, püssi õlgatõmbamise, kandekäe ning päästekäe asetuse jne. kohta. Muuta ja oludega kohandada võib ainult niisuguseid üksikasju, millel ei ole olulist mõju püssi jooksule ja lasu tabavusele.“ (LE I-A § 95.) Kuna see muutmine ja kohandamine on igal eri juh tumil isesugune, mida pole võimalik ette näha kõigis üksikasjades, siis on vaid võimalik vastavate korduvate praktiliste õppus tega maastikul juhtida laskurite tähelepanu üldnõudeile, mille vastu ei tohi patustada:

Õppeainest kuuluks töötlemisele:

1. Laskeasendite kohaldamine maastiku le:
 - maastikku (looduslikku- või kunst likku eset) muutmata ja
 - maastikku parandades (labida kasutamine).
2. Laskepesa valmistamine vastase vaatluse ja tule all (tööjärjekord, kaevumine ja moondamine).
3. Laskepesa (lamades, põlvelt ja püsti laskmiseks) valmistamine väljaspool vastase vaatlust ja tuld.

Õppeainet käsitlevat kirjandust:

1. Laske-eeskiri jalaväerelvadele. I-A vihk. Tallinn, 1934, §§ 71, 72, 84, 86, 87, 95.
Käsitleb laskmise eriasendeid ja laskeasendite kohandamist lahingu tingimustega.
2. Pionerieeskiri. I osa. Väli kindlustamine. Tallinn, 1932, §§ 150, 151, 228, 249—252.
Käsitleb labida kasutamist ja laskepesade ehitust.
3. A. Gromilov. Üksikvõitleja taktikaline väljaõpe. I osa. Tallinn, 1928, lk. 36—40.
Käsitleb kohalike esemete kohaldamist laskmisele ja laskepesa valmistamist.

Õppuste organiseerimine.

Enne kui asuda õppuse juurde, peab olema noorsõdureile kätte õpetatud laskmise põhi- kui ka eriasendid.

Õppuste organiseerimisel tuleb panna pearõhk soodse maastiku valikule. Vahel duva iseloomuga murdmaastik, kus esineb rikkalikult igasuguseid looduslikke ja kunstlikke esemeid, on selleks kõige sobivam. Et ka eeskirjaliste laskepesade valmistamine oleks võimalik, selleks tuleb valida koht

soodse pinnasega. Laskepesadega tutvusta da õpilasi pioneriväljakul.

Õppegrupid moodustada võimalikult väiksemad, et instruktoreil oleks võimalik pidevalt jälgida kõigi õpilaste laskeasendeid ja neid parandada. Õppusel grupid läbik sid varem väljaluuratud maastikupunkte, kusjuures igas punktis oleks isesugune olukord, mis nõuaks igakord uut viisi laskeasendi kohaldamiseks maastikule.

Ka kõigil edaspidiseil maastikuõppusil tuleks nõuda noorsõdureilt õigesse laskeasendisse asumist.

Õppuste läbiviimine.

Õppus algaks instruktori lühikese sissejuhatava selgitusega, milles tuleks õpilastele meelde tuletada laskmise eriasendite suhtes maksvaid põhinõudeid (laskmine toelt ja toetatud käelt). Instruktor asub seejuures ka ise vastavasse asendisse.

Sellele järgneks praktiline õppus töömeetodit kasutades, eesmärgiga õpetada õpilasi valima endale laskeasendit mitmesugustes olukordades ja kohaldama seda maastikule. Sobivama asendi saamiseks õpetada õpilasi parandama maastikku labidaga. Õpilastega töötatakse läbi võimalikud laskeasendid:

Viljandi likööri- ja veinitehaste O-Ü. „ALKO“

Veinid

Napsid

Liköörid ja

Konjakid

tagavad oma headuse poolest kõige
nõudlikuma tarvitaja rahulolu.

Esindus ja ladu:

Aktsiaselts

„Kaubamaia Estika“

Tallinn, S. Karja 21-12, tel. 447-67.

- tulistamissuunale risti olevais kraavides — madalais, sügavais, kitsastes ja laiades;
- tulistamissuunale poolpõiki olevais kraavides;
- mitmesugustes aukudes — mürsulehtrile sarnastes, sellastes, mille servad lamedad või jälle järsud, augud kõvas või pehmes pinnases jne.;
- aedade juures (kiviaiad, lattaiad, püstaiad);
- võsas;
- puu tagant ja puu otsast tulistamiseks;
- majast (akende kasutamine) ja maja nurga tagant tulistamisel jne.

Instruktor, määratledes missuguse maastikueseme juurde asuda laskeasendisse, laseb igal õpilasel asendi sisse võtta. Pärast seda juhivad ta õpilaste tähelepanu tehtud vigadele ja laseb need kõrvaldada. Selgub, et maastik on sageli sellane, mis ei võimalda kuigi soodset asendit sisse võtta (puudub püssitugi, puudub koht, kuhu toetada kätt). Et saada võimalust parema laskeasendi kasutamiseks, selleks tuleb appi võtta labidas. Õpilasi õpetatakse valmistama tuge püssile kui ka kandekäe toetamiseks. Edasi selgitatakse õpilastele, et kui jääda kohapeale kauemaks peatuma, siis tuleb laskekohta veelgi täiendada ja ehitada endale laskepesa. *Laskepesa ehitamisel instruktor saadab välja vastast kujutava sõduri (reamehe) ja näitab noorsõdureile ette, kuidas valmistada laskepesa vastase tule all. Pärast seda paigutatakse õpilased 3—4 m vahedele ahelikku ja antakse käsklus „Pikali!“. Järgneb käsklus „Kaevu!“. Õpilaste tähelepanu juhitakse sellele, et enne kui hakata kaevuma, võib laskur nihutada end soodsemale kohale (ette, taha, külgedele). Järgneb kaevumine ja moondamine. Igale tegevusele, mis laskurit vastasele reedab, järgneb sellelt pauklask. Instruktor kontrollib kaevumist ja annab täiendavaid juhendeid.*

Laskepesade valmistamine väljaspool vastase vaatlust ja tuld läbi viia võistluskorras, kusjuures hinnata ei tule mitte niivõrra pesa valmistamise kiirust kui just pesa otstarbekust ja moondamist.

9. Lahinguliste tegevuste kohandamine öiste tingimustega.

Vajadus end vastase eest varjata sunnib kasutama pimedust. Öine tegevus võib anda tulemusi aga ainult siis, kui iga üksus, eriti aga iga üksikvõitleja peab täpselt kinni öise tegevuse juures maksvatest põhinõuetest.

Pärast seda kui on antud noorsõdureile üldpilt öise tegevuse iseärasustest (vt. „Sõdur“ nr. 32-33, lk. 755), tuleb asuda üksikute öiste tegevusvõtete kätteõpetamisele. Sellel alal kuuluks töötlemisele:

1. Liikumine:

- liikumisviisid ja -tehnik;
- rakmete kinnitamine ja relvade kandmine;
- mitmesuguse maastiku läbimine;
- liikumine kindlaksmääratud suunas ja
- veokite kohaldamine öisele liikumisele.

2. Sidepidamine:

- sidepidamine väiksemate üksuste koostöötamise reguleerimiseks;
- sidepidamine suurimail kaugustel ja
- alarmimine.

3. Vaatlemine (kuulamine):

- vaatluskoha valik ja sellele asumine;
- maastiku vaatlemine (tundmaõppimine);
- kauguste hindamine ja
- vaenlase avastamine (lahingumärkide leidmine).

4. Relvade käsitlemine ja nende kohaldamine öisele laskmisele.

5. Pioneri-tööriistade kasutamine.

Mis puutub õppeainet käsitlevasse kirjandusse, siis on sellel alal eestikeelset väga vähe. Osaliselt leidub seda järgmistes raamatutes ja ajakirjades:

1. Lahingueeskiri. Tallinn, 1932, §§ 362—370.

Käsitleb lahingutegevust öösi väekoondise seisukohalt, kuid selle kõrval ka üldisi põhimõtteid.

2. Jalaväe eeskiri. II osa. Tallinn, 1931, §§ 645—668.

Käsitleb öise tegevuse üldiseloomu ja öist pealetungi ja kaitset.

3. Laske-eeskiri jalaväereldele. I-A vihk. Tallinn, 1934, §§ 96.

Käsitleb öise laskmise iseärasusi.

4. Laske-eeskiri jalaväereldele. II vihk. Tallinn.

Käsitleb öist laskmist.

5. A. Gromilov. Üksikvõitleja taktikaline väljaõpe. I osa. Tallinn, 1928, lk. 76—88.

Käsitleb öist vaatlust ja orienteerumist.

6. Ajakiri „Sõdur“ — 1936, nr. 20-21 ja 37-38.

Major Karl Martlinn

25 aastat ohvitserikutse.

5. novembril s. a. möödus 25 aastat päevast, millal major Karl Martlinn omandas ohvitserikutse.

Major K. Martlinn on sündinud 2. juunil 1895 Petserimaal Vilo vallas. Uldhariduse omandas Tallinnas linnakoolis ja Nikolai gümnaasiumis. End. Vene sõjaväeteenistusse astus vabatahtlikuna 1912. a. Maailmasõjas võttis osa lahingutest Poolamaal, Galiitsias ja Karpaatides. Sai haavata ja põrutada. Märtsikuus 1918 astus Eesti rahvuslikku sõjaväkke, kus teenis kuni eesti väeosade laiali saatmiseni saksa okupatsioonivõimude poolt. Võttis osa Omakaitse tegevusest ja Kaitseliidu loomisest 1918. a. sügisel Tallinnas.

Eesti sõjaväe teenistusse astus 18. novembril 1918. Viibis Eesti Vabadussõjas üle aasta rindel ja võttis osa Bermonditi pealetungi likvideerimisest oktoobris 1919 Riias.

Piirivalve teenistusse astus 20. veebr. 1923 ja määrati rajooniülemaks, missugusel ametikohal teenib käesoleva ajani. Lõpetas



Major K. Martlinn.

1931. a. alalisväeohvitseride kursused. Majoriks kõrgendati 1935. a. Evib Eesti Punase Risti II järgu 2. astme teenetemärki ja end. Vene sõjaväest IV järgu Georgi-risti.

Major Martlinn on tuntud Piirivalves tubli ja täpsust armastava töömehena.

Soovime juubilarile edaspidises elus palju õnne ja head kordaminekut kõigis üritusis.

Õist väljaõpet hoopis täielikumalt ja üksikasjalisemalt käsitlevat kirjandust leidub aga teistes keeltes. Väga head raamatud on lisaks nendele, mis nimetatud „Sõduris“ nr. 32-33 lk. 755, veel:

- Seckendorff. Nachtschule. Berlin, 1934.
- Training Regulations, No. 200-5. Scouting and Patrolling. Washington, 1923.

Et aga need raamatud pole kõigile kättesaadavad, siis on käesolevas kirjutises käsitletud ka õppeainet ennast sellel määral, kui see meie kirjanduses ei esine.

Õppuste organiseerimine.

Rööbiti maastiku ja vastase vaatlemise, kauguste hindamise ja maastiku kasutamise õppustega päeval tuleks käsitleda samu tegevusi ka öösi. Neid õppusi tuleks teostada vähemalt kord nädalas.

Kuna öiste õppuste organiseerimist ja läbiviimist mõjustavad tunduvalt kohalikud olud ja ka kindlaksmääratud õppuse ööiseloole, siis on raske ette näha õppeaine tööt-

lemisel mingisugust alati kindlat järjekorda. Õppeaine käsitusjärjekord õppusel tuleks määrata tegelikel õppuste teostajail nõudluse alusel reservatsiooniga juhtumiseks, kui ilmastiku- ja valgustingimused kujunevad ettearvatust teisuguseks.

Seepärast ka käesolev kirjutis toob õppuste organiseerimise alal ainult üldpõhimõtteid, õppeaine üksikosade töötlemist käsitleb aga üksikasjaliselt.

Õppuste organiseerimisel pidada silmas järgmist:

1. õppusi teostada algul õpilastele tuntud maastikul ja järkjärgult üle minna tundmatule;
2. algul valida teotsemiseks lihtsem maastik (lahtine) ja järkjärgult minna üle raskemale (murdmaastik);
3. osa harjutusi tuleb enne läbi võtta päeval, siis videvikus, kuuvalgel ja lõpuks täielises pimeduses;
4. harjutused, mis seoses demonstratsioonidega ja näitemeeskondade tegevusega, või mis ette näevad kahe õppegrupi kokkukõlastatud teotsemist,

ette valmistada abijõududega päeval maastikul.

Õppeaine käsitlemine.

Õppeaine käsitlusjärjekord on iga õppuse juhi määrata ja see peab vastama õõiseloomule.

Õppuste läbiviimisel tuleb nõuda õpilastelt eriti täpset korralduste täitmist ja distsiplineeritud käitumist, sest need on esimesed nõuded, et õine tegevus võiks olla edukas.

I. Liikumine.

Õppeaine: Liikumine õõsi on raskendatud, sest ei ole näha, mis on ees. Tulemuseks võib olla tõukumine vastu kive ja kände, komistamine jne., millega seoses tekib helisid, mis võivad reeta liikumise vastasele. Liikumisel õõsi tuleb arvestada järgmist:

a) Liikumisviisid ja liikumistehnika:

- õõsi liikumisel vastase läheduses kasutada vabasammu, hiilimist ja roomamist;
- vabasammu kasutada liikumisel suuremate üksuste koosseisus (ka vastasest kaugemal olles);
- hiilimisel kõval pinnasel asetada maha enne etteviidava jala nina ja alles siis kand; pärast seda viia kogu keharaskus esimesele jalale ja alles siis teha samm teise jalaga;
- hiilimisel pehmel pinnasel (kohe muld, rohi) tõsta jalg igaks järgmiseks sammuks kõrgele üles (rohust välja), viia ette ja asetada maha kannale. Pärast seda toetada ka jala nina maha ja viia keharaskus esimesele jalale, et tagumisega alata järgmist sammu;
- hiilimisel peatuda ja kuulutada iga sammu järel;
- liikumisel täiesti pimedas hoida käed kompamiseks ees (eriti metsas liikumisel);
- liikumist aeglustada vastavalt sellele, mida halvem on tee ja mida raskem maastik. Väga raskel maastikul 1 km vaikseks läbimiseks võib kuluda rohkem kui 60 minutit;
- mida lähemale vastasele jõutakse, seda madalamaks peab muutuma liikumisasend (eriti siis, kui õõ ei ole täiesti pime);
- roomamine teostub nagu päeval, kuid erandiga, et iga liigutuse eel tuleb uurida eesolevat maapinda käega

kombates, et liikumistakistusi aegsasti avastada;

- liikumiseks antakse käsklusi sosinal või leppemärgiga;
 - kui kuulduv valgustusraketi pauk, siis viskuda kohe (enne valgustust) pikali ja jääda liikumatult lamama. Kui aga seda ei jõuta enam teha, jääda liikumatult püsima asendisse milles ollakse, kuni valguse kustumiseni;
 - soodsem hetk liikumiseks on kohe pärast valguse kustumist;
 - liikumist moondavad igasugused kõrvalised hääled (tulistamine, tuul jne.) ja seepärast viia liikumine ajaliselt nendega ühte.
- b) Rakmete kinnitamine ja relvade kandmine:
- kinnitada rakmed sellaselt, et nad liikumisel ei puutuks üksteise vastu ja ei põhjustaks reetvaid hääli;
 - sammude müra vältimiseks vajaduse korral mähkida saabaste ümber lapid;
 - õõisel tegevusel loobuda kiivrist, kuna see võib tekitada reetvaid helisid, puutudes vastu traati või mõnda muud kõva eset; kiiver peas muudab inimkontuuri reetvamaks ja mõjub segavalt roomamisele;
 - hiilimisel püss ja kk hoida käes (kainsevinnastatult);
 - rk kanda lahutatult, vältides üksikute osade kadumist (ratastel vedu tekitab reetvaid helisid).
- c) Mitmesuguse maastiku läbimine:
- madala traadi (üleastumine võimalik) ületamisel uurida enne järele maastik teisel pool traati; selleks võtta traadist ühe käega kinni ja üle traadi küürutades uurida teise käega maapinda teisel pool traati;
 - kui traadilõikamiskääre ei ole, ületada kõrge traattõke alt selili läbi roomates; seejuures madalam traat tõstetakse kõrgemale;
 - olles varustatud traadilõikamise kääridega, lõigatakse alumine traat katki ja roomatakse siis kõhuli alt läbi;
 - enne kraavi ületamist selgitada kraavi laius ja eemaldada kaldalt lahti-sed kivid;
 - kitsas kraav ületada kerge hüppega, kusjuures pärast hüpet jääda lühikeks ajaks kraavi teisele servale vaikselt lamama ja kuulutama, kas seda

vastane ei märganud (mingi reetev heli);

- laia kraavi ületamiseks roomata alla kraavi põhja ja teiselt poolt jälle üles; kui kraavis on vett, vältida vee sulisemist;
- kõrgete aedade, müüride ja järskuste ületamisel mitte alla hüpata, vaid laskuda libisedes;
- võsa läbimisel teha endale kätega teed oksti eemale surudes, kusjuures oksad lasta aeglaselt tagasi oma endisesse asendisse; vältida astumist mahakukkunud kuivanud okstele.

d) Liikumine kindlaksmääratud suunas:

- kasutada liikumiseks varem välja luuratud (kaardi järgi, päevase vaatlusega) teid, sest teedeta maastikul suuna hoidmine on öösi eriti raske;
- liikumisteed päeval valmis luurates süvendada endale mällu markantsed esemed (aiad, kraavid, ojad jne.), nende järjekord ja liikumissuunad üksikute markantsete esemete vahel;
- võimaluse korral tähistada teed juba päeval, et vältida eksimist öösi;
- lähemate maade läbimisel hoida suunda taevafoonile projitseeruvate iseloomustavate kontuuride (siluettide) järgi; see pole võimalik täiesti pimedal ööl;
- suuna hoidmiseks kasutada kompassi ja tähti (iga sõdur peab oskama üles leida Põhjajanaela), samuti ka hääli (looduslikke ja kunstlikke), valgustust (pidada meeles, et see võib kustuda) ja kaablit;
- et üksteist mitte kaotada ja maha jäädes eksida, hoida jao koosseisus liikudes üksteisest kinni (rihmast).

e) Veokite kohaldamine öisele liikumisele:

- veoki poldid ja kruvid kinnitada nõnda, et üksikud veoki osad (küljed, põhi jne.) ei tekitaks liikumisel müra;
- teljed hästi määrada;
- koorem kinnitada tugevalt;
- hobuseriistad hästi kinnitada;
- vastase lähedal kõval pinnasel sõitmiseks mähkida rataste ümber õlgi või kaltse. Hobuse kabjad mähkida lappidesse;
- liikumiseks valida pehme pinnas;
- kasutada aeglast allüüri;
- järskude tõusude ja längude juures juhtida hobust suu juurest.

Õppeaine töötlemine: Liikumistehnika drilliga tuleb teha algust juba

päeval või videvikus, kus instruktoril on võimalik näidata ette õigeid võtteid, kontrollida ja parandada õpilaste tööd. Järkjärgult valitakse õppusteks ikka pimedamaid öid, kusjuures täielises pimeduses saab kontrolli teostada ainult kuulatamisega.

Õpilastega tuleks teostada järgmisi harjutusi:

1. Liikumine maanteel, kõval pinnasel, rohumaal, küntud põllul jne. jaoüleva juhtimisel.
2. Võsa ja metsa läbimine jaoüleva juhtimisel.
3. Kraavide ja muude tõkete ületamine jaoüleva juhtimisel.
4. Murdmaastiku vaikne läbimine jaoüleva juhtimisel.
Kõigil neil harjutustel teeb ka jaoüleva korraldusi vaikselt.
5. Takistuste ületamine takistusribas.
6. 100—150 m kaugusele on välja pandud vaatluspost. Õpilased peavad hiilimist ja roomamist kasutades liikuma märgatamatult vaatluspostile võimalikult lähedale (rakendada võistlust!).
7. Sama kui eelmine, kuid maastikku aegajalt valgustatakse valgustusraketidega.
8. Võtta öösi rükkkoost kandmiseks ja panna uuesti kokku. Kontrollida, et osad oleksid alles.
9. Instruktor jagab õppegruppi pooleks (või teotseb vastamisi 2 gruppi). Üks poolgrupp paigutatakse vaatluspostidele ca 10—15 m kaugusele üksteisest. Teine poolgrupp püüab postide vahelt märgatamatult läbi hiilida (roomata). Keda avastatakse, peab tegema uue katse. Pärast grupid vahetatakse.
10. Õpilastele näidatakse päeval või videvikus kätte punktid maastikul, kuhu nad peavad pimedas liikuma. Pooled õpilased paigutatakse pimedas jaoüleva abi poolt nendesse punktidesse. Teised peavad öösi liikuma nendesse punktidesse (iga õpilane eri punkti). Pärast punkti jõudmist algab sääl es olev mees liikumist õppuse alguspunkti tagasi. Kohalejääjad koondab kokku jaoüleva abi ja toob koos alguspunkti.
11. Õpilasi lasta viia mingi teade ühest punktist teise tuntud maastikul (punkte võib olla 2—4).
12. Harjutada valima õigeid liikumisteid päeval (madalamad kohad maastikul).
13. Lasta õpilasi liikuda tule suunas (abiline taskulambiga). Vahepeal tuli

kustutada. Õpilane peab jõudma valgusallika juurde ka pimedas.
Jne.

II. Sidepidamine.

Õppeaine: Kui päeval üksikvõitleja teotseb peamiselt silmsides oma ülemaga või naabriga, siis öösi pole sellane koostööviis rakendatav ja koostööks tuleb kasutada erilist sidepidamise viisi.

a) Sideks üksuse koostöö (näit. liikumise) reguleerimiseks kasutatakse nii optilisi kui ka akustilisi vahendeid. Need oleksid:

- valgete (talvel moondamismantleid kasutades mustade) esemete kinnitamine rõivaste külge nähtavale kohale (liikumisel kolonnis kinnitada näit. taskurätt seljale);
- signaliseerimine tasaste padrunilöökidega vastu kõva eset, näit. püssikaba. Vastase läheduses võib seda kasutada siis, kui tuul on vastase poolt;
- tasa antud suulised käsud.

b) Sidepidamiseks suurematel distantsidel tuleks kasutada:

- vastase läheduses linnu- ja loomahäälte jäljendamist vastavalt varem kokkulepitud koodile;
- taskulambi tumendatud tulesignaale; valgus ei tohi anda helki lambi läheduses olevaile esemeile; mida pimedam on öö, seda kaugemale saab tulega signalseerida; värviliste tulede nähtavuse paremusjärjekord on: valge, punane, roheline (viimane halvemini näha uduse ilmaga).

Õppeaine töötlemiseks võiks kasutada järgmisi harjutusi:

- jao liikumine kolonnis ja järjestikku; igal mehel on selja peale kinnitatud valge taskurätt; esimesed ei tohi liikuda kiiresti!
- jagu joonel, vahed 20—30 m, läbib 200—300-m maa-ala; sidet peetakse koputamiseks;
- õppegrupp jagatakse kolme gruppi; 2 gruppi asuvad maastikule teineteisest 200—300 m kaugusele ja annavad valgussignaale kokkulepitud koodi järgi; kolmas grupp on vastase osas 200 m kaugusel ja jälgib, kas signaliseerimine on nähtav.

Rakettide ja sireenide signaale (alarmimiseks) õpitakse tundma seoses edasiste suuremate taktikaliste harjutustega.

III. Vaatlemine (kuulamine).

Õppeaine: Öösi tuleb rakendada maastiku tundmaõppimiseks, kauguste hindamiseks ja vaenlase avastamiseks nägemis-, kuulmis- ja isegi haistmis- ja kompamiseelt. Eriti suur tähtsus on kuulmisvõimel. Vaatlemise kohta on maksivad järgmised nõuded:

a) Vaatluskoha valik ja sellele asumine:

- öine vaatluskoht valida madalasse, kust võib toimelada vaatlust üles, nõnda et vaadeldavad esemed projitseeruksid taevafoonile;
- soodsem vaatlusasend on lamades;
- vaatlus pimedast kohast valgemasse on võimalik, ümberpöörduvalt aga mitte;
- maapind vaatluskohal ja samuti vaatleja seljatagune peavad olema vaatleja rõivastisega ühte värvi;
- vaatluskohale asudes moondada nägu ja läikivad esemed;
- vaatluskohal peab vaatleja olema liikumatult.

b) Maastiku vaatlemine (tundmaõppimine):

- nägemist võib kasutada öösi maastiku tundmaõppimiseks ainult kuuvalgusel, selgel ööl või kunstlikku valgustust kasutades; silmas tuleb pidada, et kraavid esinevad tumedate ja teed heledate joontena ning esemed kaotavad sügavuse ja paistavad tumedate või heledate laikudena;
- mitmesuguste looduslike häälte, nagu lehtede sahina, vee vulina, metsa kohina, konnade krooksumise, telefoni- traatide undamise jne. järgi võib teha järeldusi maastiku suhtes; hääli tuleb aga tunda ja nende põhjal tuleb teha õigeid järeldusi;
- üksikasjalisemaks maastiku tundmaõppimiseks tuleb teda mitmes suunas läbida; vastase läheduses teha seda äärmise ettevaatusega;
- orientiirpunktideks kasutada valgeid esemeid (kasetüvi, teenäitaja jne.) või selgel ööl taevafoonil projitseeruvaid markantseid punkte (tuulik, torn jne.). Metsakontuur pole selleks sobiv, sest teisest kohast vaadatuna evib ta teissugust kuju.

c) Kauguste hindamine.

Öösi tuleb hinnata kaugusi nähtavate esemeteni, kuuldavate helideni ja tuleni.

Optilistest petetest tekkivad hindamisvead on toodud LE I-A vihik § 90, p. 4. Min-

Leitnant

Rudolf Raudsepp VR I/3

25 aastat ohvitserikutses.

19. novembril s. a. möödus 25 aastat leitnant Rudolf Raudsepa ülendamisest ohvitseriks.

Juubilar on pärit Säreveere vallast Järva maalt, sündinud 15. 04. 1892. Lõpetanud Tallinnas Aleksandri gümnaasiumis 6 klassi. Õiendas end. Vene sõjaväes sundaega teenides tagavaraväe-lipniku katsed. Lipnikuks ülendati 19. 11. 14. Maailmasõjas sai sakslaste vastu võideldes haavata ja põrutada ning langes sõjavangi juunis 1915. Eesti Vabadussõja tegi kaasa Skautsügemendi koosseisus. Rahu ajal on teeninud peamiselt Kaitseliidus, kus praegu tegeleb Peastaabi sekretärina.

Vabadussõjas üles näidatud vahvuse eest on leitn. Raudsepale annetatud tasuta maa normaaltalu suuruses ja teenete eest I liigi



Leitnant R. Raudsepp.

3. järgu Vabaduse Rist. Peale selle evib ta Kotkaristi IV klassi teenetemärki ja Kaitseliidu Valgeristi III klassi märki.

Soovime juubilarile head õnne ja edu edaspidises elus.

gisuguseid kindlaid reegleid hindamise aluseks ei saa võtta, vaid sel alal tuleb iga inimene individuaalselt välja õpetada.

d) Vaenlase avastamine (lahingumärkide leidmine):

- paremaks kuulamiseks tuleb pidada ise täielikku vaikust, lakates hingamast ja pannes käsi kõrva juurde torru või kõrv vastu maad;
- iga heli kuulmisel selgitada, mis võis selle põhjustada;
- korduvate helide kuulmisel selgitada, kas nad kostavad ühest ja samast kohast või mitte, lähenevad, kaugenevad või kanduvad kõrvale ja kas nad on kuulda reeglipäraselt;
- paugu kõla järgi võib määrata kindlaks tulistava relva (peab olema vilunud kuulaja);
- relva tulistamishelk on seda suurem, mida lühem on raud; iga relva helgi tundmine võimaldab relva kindlaks teha;
- kui vaenlase avastamiseks kasutatakse kunstlikku valgustust, siis pidada silmas järgmist: 1) ei tohi vaadata raketti, vaid maastikku; 2) kui vastane pole liikumas, siis ainult aeg-

ajalt valgustada maastikku ja 3) vastase tegevuse selgitamiseks teatavas kohas koondada sinna mitme raketi valgus;

— binokkel hõlbustab õist vaatlust.

Õppeaine töötlemine:

Õpilastega tuleks teostada järgmisi harjutusi:

- õpilased valivad õisi vaatluspunkte mitmesugusel maastikul;
- õpilased kuulavad looduslike hääli ja nimetavad nende tekkimise põhjuse;
- pärast teosa läbimist lasta õpilasi kirjeldada teeäärset maastikku;
- õpilased roomavad pimedal ööl 50 m (100 m). Pärast seda nõuda neilt läbitud maa-ala kirjeldamist (kas esi-nes kraave, põõsaid, kive jne.);
- õpilased kuulatavad veerand tundi; pärast seda selgitatakse: mis helid olid kuulda? mis suunast nad kostsid? kui kaugel oli heli tekitav põhjus? (järgjärgult pikendada vaatluse aega ja vaatlusaja lõpul demonstreerida ka kunstlike hääli);
- lasta õpilasi määrata kaugusi mitme-

suguses kauguses ilmuvate tuledeni (taskulambituli, tikutuli jne.);

- harjutus relvade helgi tundmaõppimiseks: 100, 200, 300, 400, 600, 800, 1000 ja 1500 m kaugusel tulistatakse vaheldumisi püssist, kk-st ja püstolist vaatlusele risti suunas lahingupadrunitega. Õpilased peavad määrama: missugusest relvast tulistati ja kui kaugel oli relv? Harjutust alatakse lähedatelt kaugustelt;
- sama harjutus, kuid kunstliku valgustuse kasutamiselega;
- videvikus maastiku vaatlemine ja märkide leidmine (kuju- ja elavmärgid);
- kunstliku valgustuse juures vaenlase vaatlemine (elavmärgid);
- kuulamine öösi tormise ilmaga ja vihmaga.

Lisaks sellele peab õpetama igal võimalusel õpilastele lennukeile ja soomusmasinaile omaseid hääli.

IV. Relvade käsitlemine ja nende kohaldamine öisele laskmisele.

Õppeaine on käsitletud Laske-eeskirjas ja täiendavalt on ilmunud sihtlaternat käsitlev kirjeldus „Sõduris“ nr. 36-37 — 1936.

Eriliselt tuleks aga pidada silmas, et relva käsitletakse vaikselt, et laetud relv oleks alati kaitsevinnastatud ja et tuli avataks ainult vastava komando järgi või üksikult teotsemisel ka ainult äärmisel möödapääsmatul juhtumil (vangilangemine).

Rakettpüstoli käsitlemine:

Rakettpüstoli laadimisel võtta püstol paremasse kätte rauaga vasakule alla. Vasaku käe pöidlaga vabastada rauda paigal hoidev link. Raud pöörduv alla. Padrunitaskust võtta rakett ja panna rauda. Vasak käsi haarab raua ja surub ta kohale. Kontrollida raua kinniõlekut. Parema käe pöidlaga vinatakse kukk üles ja samal ajal tõstetakse püstol üles öla kõrgusele 60° lünguga üles-

poole. Signaalrakettide tulistamisel hoida püstol 90° nurga all üleval, valgusrakettide tulistamisel aga 45° nurga all valgustamise suunas. Kui on tõrge, siis oodata 6 sek. ja alles siis avada püstol, et vahetada padrun. Raketid hoida värvide kaupa eraldi, et ei tekiks nende segiminekut tarvitamisel.

Õppeaine töötlemine.

1. Päeval õpilastega harjutada relvade käsitlemist vaikselt, mida öösi kontrollida.
2. Harjutused käsirelvadega öösi kunstliku valgustusega tulistamiseks.

V. Pioneritööriistade kasutamine.

Õppeaine. Pioneritööriistade kasutamisel tuleb vältida igasuguseid helisid. Selleks pidada silmas järgmisi nõudeid:

- teostatavate kaevumistööde kohad märkida valge nõoriga või liivaga;
- kaevumisel vajutada labidas löögita maasse, jala või käe abil, ja väljatõstetud muld asetada vaikselt kõrvale; labidas teha hästi teravaks;
- kõblasega töötamisel suruda kõblas maasse ja kangutada maa lahti; lahitud pinnase tükid tõsta kätega välja;
- kirvega töötades peab kirves olema hästi terav ja löökide asemel tuleb oksa, puid ja juuri lõigata;
- teiba püstitamiseks teha labidaga teiba tarvis auk maasse, panna teiba hästi teravaks tehtud ots auku ja suruda siis teivast sügavamale maasse, algul kätega ja pärast rinnaga; pärast seda tampida muld ümber teiba kinni;
- traadi läbilõikamisel teha löige posti lähedal, hoides ühe käega traadist kinni ja teisega lõigates; lahiline traadiots lasta pikkamööda kõrvale maha; traadi lõikaja on selili maas, et näha traati vastu taevafooni.

Õppeaine töötlemisel tuleb vastavaid tegevusi korduvalt harjutada ja kontrollida seejuures töö vaikset teostamist.

(Järgneb)

Hingamise kinnipidamisest laskmisel.

Nooremleitnant H. Haljaste.

Laskmine on tegevus, mis nõuab laskurilt mitte ainult laskmisega seotud tehniliste laskevõtete täpset täitmist, vaid ühtlasi ka oskust valitseda oma elundite üle.

Olulisem elund, millele laskur peab dikteerima oma tahet, on hingamisaparaat. Laskur peab olema suuteline teatavil ajavahemikel loobuma hingamisest, et tagada

tema poolt käsitletavale relvale kindlust, stabiilsust, milleta pole mõeldav ühegi relva tõhus tuli.

Et hingamise väljalülitamine on täpse tule saavutamiseks välditamatu vajalik, see on kõigil laskureil selge; selgusetu on aga sageli küsimus, kuidas seda väljalülitamist teostada võimalikult mugavalt.

Et sesse küsimusse täit selgust tuua, selleks peab vaatlema hingamist kui füsioloogilist protsessi.

Hingamisliigutused ise on õige omapärased. Kui kõik meie liigutused liigitatakse tahtelisiks ja automaatseiks, siis hingamine on midagi vahepealset. Une vältel see toimub automaatselt, tahtetult, kuid ärkvel olles võime hingamist kinni pidada, nagu seda teemegi laskmisel, kõnelemisel jne.

Hingamise juures huvitab meid peamiselt hingamise mehaanika, kuna kemism huvitab meid vähem.

Hingamise vältel liigub õhk hingamisteedes (nina, suukoobas, kõri, hingetoru, kops) rütmiliselt edasi-tagasi keha ruumala muutuste tagajärjel: sisse hingamisel keha ruumala suureneb ja sissehingatava õhu hulk on võrdne selle ruumala suurenemisega, välja hingamisel keha ruumala väheneb ja väljahingatava õhu hulk on võrdne selle ruumala vähenemisega. Need keha ruumala rütmilised muutused on sõltuvad lihaste tegevusest. Iialgi ei toimu hingamine iseenesest.

Sissehingamisel rinnaõõne ruumala (kus nõndanimetatud pleuraalõõnes asetsevad kopsud) suurenemine toimub: 1) Välise roietevaheliste lihaste kokkutõmbumisel. Nende lihaste kokkutõmbumine tõstab roideid ja et nende kumer kaar on suunatud alla, siis koos tõstmisega asetatakse roiete eesmised osad ruumiliselt ettepoole. Teiste sõnadega: rinnakorv suureneb. Et normaalselt inimene hingab sisse minutis 15 korda, siis järelikult tuleb rindkerel minutis teha 30 õtset. 2) Vahelihase — diafragma — liikumine suurendab rinnaõõnt allapoole. Ta on väga oluline lihas, mis põhjustab nn. abdominaalset (kõhu-) hingamist.

Rinnaõõne laienemine põhjustab pleuraalõõne negatiivse rõhu suurenemist. Et kopsu alveooles (sombukesis) on alati õhku, siis neis olev õhk laiendab neid ning selle tulemuseks on õhuhõrendus kopsus ja välisõhu sissetungimine viimasesse. Tavaliselt inimene hingab sisse 500 cm³ õhku (respiratoorne õhk), kuid et hingamine ei katkeks, on kopsu mahtuvus palju suurem.

Sisse hingamisel on lihased pingul, et hoida ülal roideid ja suurendada pleuraalõõnt. Järelikult nõuab sissehingamise faas lihastelt suurt tööd. Seega on ka selge, et hingamise kühmnipidamine sissehingamisel on seotud ebamugavustega.

Väljahingamine toimub aga üsna passiivselt. Välised roietevahelised lihased lõtvuvad ja diafragma tõuseb üles. Kaasnähtuseks on pleuraalõõne negatiivse rõhu ja kopsus oleva õhu rõhu kadu. Niipea kui pleuraalõõnes negatiivne rõhk kaob, kaob ka õhu rõhk kopsu sombukesis ja nii pääseb maksvusele kopsu elastsuse jõud ning kops tõrjub õhu välja. Seega väljahingamine on passiivne tegevus — roided vajuvad allapoole puhtmehaaniliselt oma raskuse tõttu ja kops tühjeneb iseenesest kopsukoe üldise omaduse — elastsuse tõttu. Ainult väljahingamise lõpphetkel võtavad väljahingamise protsessist osa ka sisemised roietevahelised lihased.

Veel tuleb täheldada teist momenti. Tuleb arvestada rinnaõõnes asetsevaid teisi elundeid, tähtsamaid tsentraalseid vereringelundeid — südant ja temast väljuvaid ja temasse suubuvaid veresooni. Veri kulgeb vastavais soonis südamele saadud tõuke tõttu. Mida kaugemale satub veri südamest, seda vähem on ta kulgemiskiirus. Suurt osa etendab vereringe hõlbustamisel vereringe imenduv toime. Kui rinnaõõnes rõhk on suur, ja suur on ta just hetkel, millal sissehingamine on jõudnud oma lõppfaasi ja läheb üle väljahingamiseks, siis pidurdub tunduvalt vere juurdevool südamele ja laskur ei saa siis endiialgi hästi tunda. Seega on selge, et sissehingamisel ja otsekohe sissehingamisele järgneval väljahingamise hetkel ei või hingamist katkestada.

Üsna loomulik on, et soodseim hingamise katkestamise moment on siis, kui kopsu ja atmosfääri rõhud hakkavad tasakaalustuma. Rõhkude tasakaalu hetke võime tabada sel teel, et algul hingame kopsu maksimaalselt õhku täis ning seejärel laseme osa õhku välja. Sel hetkel: 1) lihased pole pingul (ei sisse- ega väljahingamise lihased); 2) vereringe võib toimuda normaalselt — teiste sõnadega: laskuri normaalne seisund on kõige vähem häiritud. Selles olukorras laskur võib olla hingamiseta kõige kauem, sest ainus tegur,

mis teda sel juhtumil sunnib asuma hingamisele, on mõne aja pärast hingamiskeskst kulgeva närvi (mille ärritus tekib söehappe suurest hulgast kopsudes) signaal hingamiseks. Kõnesolev olukord võimaldab laskuril olla hingamiseta suurema pingutusega 30 sek. ja enam. Igatahes peab iga laskur ajanäitajaga kontrollima enese hingekinnipidamise kestust. Selleks katkestatagu hingamine:

1. sissehingamisel, kui kops täielikult õhku täis,
2. väljahingamisel, kui kops õhust tühi,
3. poolikul väljahingamisel (selleks tuleb hingata kops õhku täis ja siis osa õhku välja lasta, näiteks häälega lugesdes kümneni).

Nende katsete põhjal laskur kogeb peagi,

et hingamiseta olek häirib kõige vähem kolmandal juhtumil, s. o. kui hingamine katkestatakse poolikul väljahingamisel. Üsna loomulik on, et algaja laskur ei tea, millal on tal see õige norm õhku välja lastud, kuid sedagi tajub laskur mõneajalise katsetuse järel. Eriti kasulik oleks kontrollida laskurite hingamist ja hingamise katkestamist vastavate seadiste abil (vedelikuga täidetud U-torud ja teised vahendid).

Ei ole vist liigne märkida, et hingamise väljalülilisel evib olulist tähtsust nii laskuri kopsu kui ka ta üldine tervislik seisund.

Hingamise probleem laskmisel on küllaltki tähtis küsimus, et seda ala lähemalt uurida ja sel alal tähelepanekuid teha.

Bibliograafia.

Kaasaegse merestrategie põhijooni.

(Vice-Admiral C. V. Osborne. *Modern Aspects of Naval Strategy. „The Nineteenth Century“*. VII — 1939.)

Sellele vaatamata, et kirjutus on ilmunud lühikest aega enne sõda ning et autor selles väljendab oma isiklikke arvamusi (nagu võib järeldada „The Nineteenth Century“ toimetuse vastavast märkusest), siiski tohiks refereeritav kirjutus pakkuda „Sõduri“ lugejaskonnale teatavat huvi ja seda peamiselt probleemi akuutsuse ja ka autori kompetentsuse tõttu. — Toimetus.

Jõu kasutamise tulemused on üldiselt tulenevad inimesest ja relvast. Nii üks kui ka teine on võimne progresseeruma, kusjuures relva areng on kaugelt suurem ning intensiivsem inimese arengust. Relva areng on lõputu. Keegi ei suuda sellele arengule tõkkeit teha, sellele vaatamata, et kõik riigid püüavad hoida oma saavutisi sel alal suurimas saladuses. Kõik teavad, et igale uuele relvale leitakse õige peagi sama tõhus vasturelv, vaatamata suurimale saladuste hoidmise püüdele. Seepärast siin võib loota vastasest ette jõuda vaid aasta või kaks; kuid selles seisnebki terve probleem — väike üleolek relvades võib otsustada sõja tulemuse ja ühes sellega ka riigi saatuse.

Taktika kui relvade kasutamise teadus on sõltuv kasutatavaist relvadest. Strategie, s. o. sõja juhtimise kunst on sõltuv sellest, missugust taktikat kasutavad vastaspoolsed lahingus, seega omakorda ka sõltuv

kasutatavaist relvadest. Poliitika saab sõja ajal suuresti tuginema strateegiale; seepärast ka poliitika on sõltuv relvadest.

Toodust selgub, mispärast kõik riigid püüavad relvastise alal oma vastastest ette jõuda.

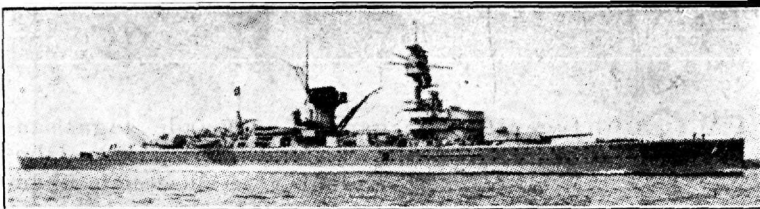
Kuid lõplikku selgust ühe või teise relva paremuses saab tuua ikkagi sõda. Kui näiteks rääkida mererelvastisest, siis kaasaegne hinnang pealveelaevastiku, eriti aga lahingulaevade kohta pole selge ja seda peamiselt õhujõudude suure arengu tõttu pärast Maailmasõda. Selle küsimuse lõplikuks selgitamiseks on tehtud arvukaid katseid, kuid konkreetsete tulemusteta. Üldiselt valitseb siiski arvamus, et rajoonides, kus õhujõudude tegevus ei ole eriti intensiivne, sääl on eriliselt konstrueeritud või vastavat õhukaitsereelvastist evivad pealvee-mererelvad võimelised omal jõul lahingut lööma. Briti mereringide veendel esinevad õhujõud, nii strategie kui ka taktika valdkonnas, mitte merejõudude peremeestena, vaid sulastena. Seevastu itaallased loevad nähtavasti lennukit valitsevaks relvaks merel. Samasugune tõekspidamiste vastuolulisus valitseb ka paljudes teistes küsimustes, näiteks kaasaegsete allveelaevade võimete suhtes, mis võimaldavat nõrkadele mereriikidele loota edule sõjas tugevate mereriikidega.

Itaalia merestrategie põhi-idee.

Itaalia hellitab lootust sellele, et tema suur allveelaevastik ja merelennuvägi suudavad üles otsida ja purustada briti ja prantsuse laevastiku Vahemeres ning kiskuda enda kätte Vahemere basseini valitsemise. See strateegiline idee on tõenäoliselt aluseks itaalia merejõudude ja lennukiväe väljaarendamisele viimase 10 aasta jooksul. Sel eesmärgil Itaalia ehitab välja oma mereväebaasid tähtsatele Vahemere- saartele — Sitsiiliale, Sardiiniale jne. ning viis oma maismaabaasid üle riigi rajoonidesse, mis asuvad väljaspool laevastiku suurtükiväe mõjupiirkonda. Samal eesmärgil Itaalia ehitab allveelaevu ja püüab oma mõjupiirkonda haarata Hispaania sadamaid. Kuid teisest küljest Itaalia arendab ka oma pealveelaevastikku, mille koosseisu muu hulgas kuulub 4 lahingulaeva. Siit nähtub, et Itaalia ei usu 100%-liselt oma merestrategie teooriasse. Kui oletada, et see teooria on õige, siis eviks Itaalia suuri eeldusi Egiptuse kui ka Suessi kanali vallutamiseks.

Saksa merestrategie põhi-idee.

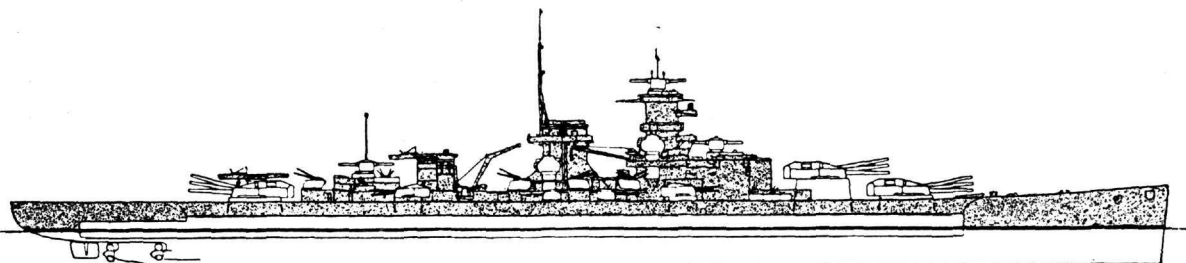
Saksamaa, tuginedes Maailmasõja kogemustele, loodab samuti tugevasti kahjustada Briti kaubandust allveesõjaga. Kuid teisest küljest sakslased teavad, kuidas Bri-



Soomuslaev **Deutschland**.

ti paralüüsis maailmasõjas allveelaevade tegevuse kaubalaevade konvoeerimisega, mis pärast nad otsivad rööbiti sellega ka teisi, enam tõhusamaid võitlusvahendeid. Seepärast Saksa ei ehita mitte ainult tugevat allveelaevastikku, vaid ka tõhusaid pealveelaevu, mis on määratud eriti rünnakuteks kaubalaevu konvoeerivate laevade vastu. Seejuures Saksamaa kasutas maksimaalselt temale merelepingutega lubatud laevade tonnaaži, ehitades kolm 10000-tonnist „Deutschland“ tüüpi 11-tolliste suurtükkidega relvastatud sõjalaeva, millega omal ajal olid võimelised võitlema vaid kolm laeva maailmas. Hiljem järgnesid nendele laevadele kaks „Scharnhorst“ tüüpi ja siis juba 35000-tn lahingulaevad, ette nähtud briti laevastiku sidumiseks Põhjamerel, et samal ajal võimsail ristlejail oleks võimalus ookeanidel kimbutada briti konvoeeritavaid kaubalaevastikukaravane.

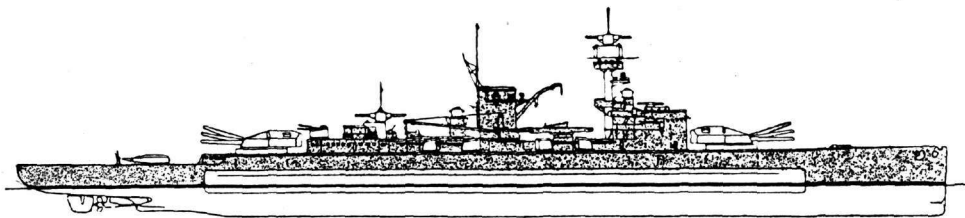
Sellane on Saksa strateegiline plaan. Selle elluviimine saab tunduvalt tõhustatud siis, kui sakslastel õnnestub luua baase Briti ühendusteedele või nende lähedusse. Just seepärast me jälgime suure pingega Saksa



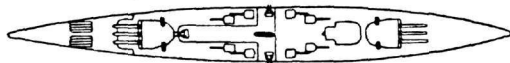
9-28, 12-15
14-10.5
16-3.7, 4

Gneisenau Scharnhorst

26000 t, 27 sõlme



6-28, 8-15
6-8.8, 8-3,7
10 klp.
8-TR 53.3 IIII
2



10000 t, 26 sõlme

Soomuslaev **Deutschland**
(evib nüüd lisajatku korstnal-vt. foto)

tugevat propagandat asumaade tagasisaamiseks Aafrikas ja Saksa-Hispaania lähemise fakti, mis loob võimaluse meie ühendustee hädaohustamiseks.

Briti merestrategie põhialused.

Briti merestrategie ei tugine peamiselt agressiivseil põhimõttele, nagu seda võib oodata meie vastastelt. Briti merestrategie esimesi eesmärke on baaside julgestamine; see tähendab, et meie peame esmajärjekorras säilitama oma ühendusteed, mis varustavad meie emamaad ja ühendavad impeeriumi. See ülesanne täidetud, võime alles mõelda pealetungioperatsioonile.

Selgub, et sama merejõudude organisatsioon, mis võimaldab meil tagada oma mereteede julgeolekut, võimaldab meil ellu viia ka aktiivseid operatsioone. Tegelikult me võime kasutada ühti ja samu jõude üheaegselt nii kaitse kui ka pealetungi ülesandel. See asjaolu muudab blokaadi praktiliseks, ökonoomseks ning efektiivseks merestrategias. Kuid siin tuleb meele pidada seda, et aktiivne tegevus on võimalik vaid siis, kui meie käsutuses on küllaldaselt vastavaid jõude.

Briti ümberrelvastumine.

Briti ümberrelvastumine merel toimub peamiselt mereteede tagamisest ja blokaadi tõhustamisest väljunud kaalutlusil. Sel eesmärgil me ehitame 9 uut kiirestiliikuvat lahingulaeva ja 6 lennukite-emalaeva, suurendame ristlejate arvu kuni 70-ni ning suurendame tunduvalt hävitajate arvu. Me ehitame ka eskortivaid ja õk-laevu kaubalaevade konvoeerimiseks ja peaksime ehitama ka suurearvulise allveelaevade hävitajate laevastiku. Peale selle lennuväe tunduv tugevdamine peaks tagama itaalia lennuväe paralüüsimist Vahemeres ja saksa lennuväe paralüüsimist Põhjameres.

Pidades silmas seda, et briti merelaevastik käesoleval ajal kasvab ning tugevneb pidevalt uute sõjalaevade valmides ja vanade moderniseerudes, vaatleme järgnevalt briti laevastiku seisukorda mitmesugustel meredel:

Vahemeri. Sõja korral me suudame

kahtlemata säilitada oma seisukorra Vahemeres, mis pärast me peame sääl hoidma sõjalaevastiku, mis vaieldamatult oleks tugevam itaalia laevastikust. Ses suhtes peame arvestama ka oma liitlase — Prantsusmaa laevastikku.

Itaaliale on 4 vana, kuid moderniseeritud lahingulaeva, mis on võimelised arendama 27-sõlmest kiirust. 4 lahingulaeva on ehitamisel. Nende jõudude vastu meie suudame välja panna 4 palju tugevamat lahingulaeva ja Prantsusmaa — sama arvu moderniseeritud lahingulaeva.

Itaaliale on 7 raskeristlejat ja 15 kerge-ristlejat, 62 hävitajat ja üle 100 allveelaeva. Nende jõudude vastu on meil Vahemeres 3 raskeristlejat, 3 ristlejat, 39 hävitajat ja 7 allveelaeva, millele tuleb juurde arvata 7 prantsuse raskeristlejat, 3 ristlejat, 22 hävitajat ja 24 allveelaeva.

Üldiselt meie jõud Vahemeres, koos prantsuse jõududega, on veidi tugevamad itaalia jõududest. Need jõud võivad näida mitteküllaldastena, kuid siin ei tule unustada seda, et vajaduse korral me võime neid tugevdada teistes meredes asuvate jõudude arvel.

Atlantiookean. Atlandi ookeanis inglise mereväe peajõud suudavad saksa laevastikku tõkestada ja kaubalaevade liiklemist julgestada. Nende jõudude hulka kuulub peamiselt: 6 lahingulaeva, 3 lennukite-emalaeva, 5 ristlejat, 3 hävitajate ja 7 allveelaevade flotilli, olles küllaldaselt tugevad võitluseks üksikute saksa „Deutschland“ või „Scharnhorst“ tüüpi „reideritega“. Need jõud on isegi tugevamad kui on vajalik, mis pärast siit ei ole võimalik mitte ainult moodustada reserve Vahemere jaoks, vaid ka määrata jõude kaubalaevade konvoeerimiseks.

Kokkuvõte.

Autor, analüüsivõime konkreetsetel jõudude vahel Põhjameres, tuleb otsusele, et inglise-prantsuse jõud meredel on tugevamad saksa-itaalia merejõududest, mis pärast ka väljavaated võidule on kindlad.

E. V.

Liège'i vallutamine augustis 1914.

(Der Handstreich gegen Lüttich vom 3. bis 7. August 1914. — Herausgegeben vom Generalstab des Heeres, Berlin 1939.)

1. aug. 1914 kell 1700 Saksamaa kuulutas välja üldmobilisatsiooni. Juba esimesel mobilisatsioonipäeval, s. o. 2. aug.

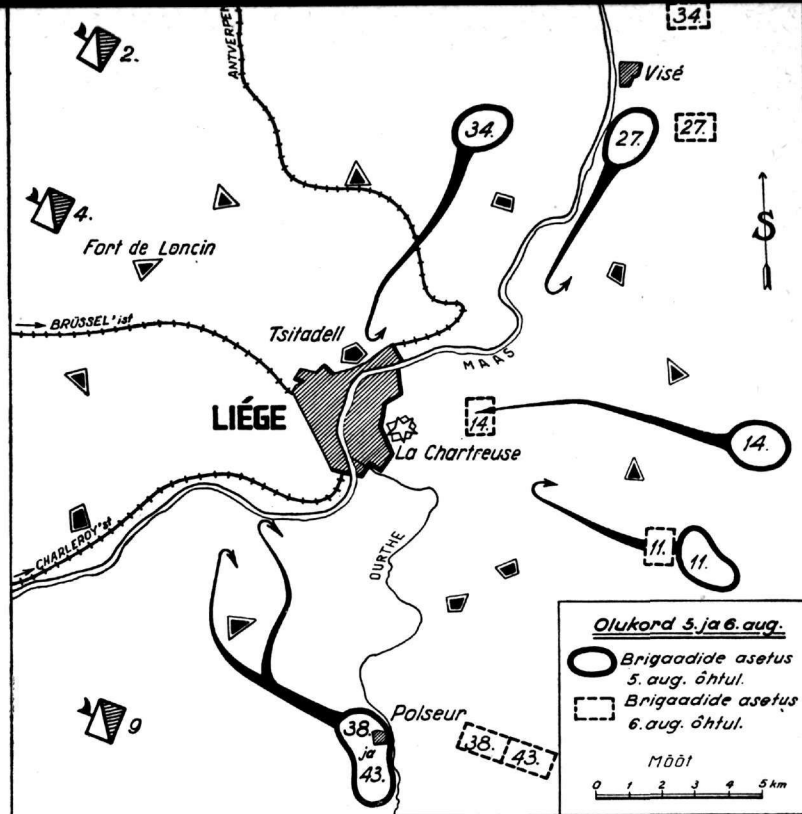
oli 6 jalaväebrigaadi ja 3 ratsadiviisi, ootamata sõja puhuks ettenähtud täiendusi, liikvel Belgia piirile Aachen, Eupen, Malmedy

rajooni. Nimetatud väekoondised olid määratud X armeekorpusse ülema kindral von Emmichi käsutusse ja nende ülesandeks oli Liège'i kiire vallutamine, et avada saksa vägedele tee läbi Belgia, juhtumil, kui säält vabatahtlikult vägesid läbi ei lasta.

Kindral Emmichile ja alluvatele vägedele anti välja rahu ajal Suures Kindralstaabis kuni üksikasjadeni väljatöötatud kava Liège'i vallutamiseks. Olukord selle kava järgi oli üldjoontes hinnatud alljärgnevalt.

Belgia armee löögivõime esimestel mobilisatsioonipäevadel on väike. Liège'i rahu- aegne garnison on umbes 6000, sõjaaegne — 19 000 meest suur. Pole võimalik, et juba esimestel mobilisatsioonipäevadel kindluses võiks mehi olla täies sõjaaegses koosseisus. Otseselt kindlustamata Liège'i linn on piiratud umbes 7 km raadiusega fortidevõrguga. Fortide arv 12. Fordid on ümbritsetud kraavidel ja okastradadiga. Relvastis fortides kas 8 rasket ja 4 kerget või 5 rasket ja 3—4 kerget soomusega kaitsitud suurtükki. Peale selle 57-mm välika-hureid, millede kasutamine võib arvesse tulla ka väljaspool forte. Tulejuhtimine fortides on kinnise maastiku tõttu raskendatud. Keskmiselt 3,5 km laiused vahe- ruumid fortide vahele on rahu ajal kindlustamata, kuid pealetungi ajaks võib see osalt olla juba teostatud. Vahe ruumide kaitseks võib iga vahe ruumi peale arvestada 3 kompanit väheste kergesuurtükki- de toetusel. Liikuvaks üldvaruks võib arvestada 3—4 pataljoni ja 3 välipatareid. Need asjaolud soodustavad kolonnide läbitungi- mist fortide vahelt linna. Õnnestub see, siis on eraldatud fortide vastupanu vaevalt oodata. Linna tsitadell ja la Chartreuse (linna idaserval asuv vananenud kindlustis) on kui kaitsehitised teenistusest kõrvalda- tud. Kuid on võimalik, et nad siiski on mehitatud ja valitsevad muidu kaitsetu lin- na üle.

Sellase olukorra-hinnanguga sakslased eksisid tublisti. Liège'i komandandi kindral- leitnant Lemani käsutuses oli kindluse sõja- aegne koosseis ja peale selle veel välvä- gedest 3. Diviis ja 15. Brigaad — kokku 31 900 püssi, 30 klp. ja 252 suurtükki. See- ga olid kindluse kaitsjad ülekaalus, sest sakslastel, ratsadiviisid välja arvatud, oli ümmarguselt 25 000 püssi, 108 klp. ja 90 suurtükki. Ka lahinguvõimuses oli kindlus kaugemale jõudnud kui seda oletasid saks- lased. Fordid olid juba 30. juulist alates lahinguvõimelised. Laskevälja puhastamisel ta- litati radikaalselt. Ühes külas näiteks lasti sel otstarbel õhku 120 maja. Ettenähtud



välikindlustised fortide vahe ruumides olid olulises osas lõpule viidud.

Pealetungi ettevalmistamise ja läbiviimi- se suhtes nägi kava ette järgmist.

Belgia piiri ületamine kõrgema käsuta on keelatud. Ka siis, kui aktsioon on juba käigus, hoolitseda tiheda side eest, et oleks vägedele võimalik edasi anda läbirääkimiste tulemusi Liège'i komandandiga või Belgia valitsusega, et soodselt juhtumil vältida Bel- gia kahjustamist. Kallaletung suundub läbi fortide vahe ruumide suurtükkitule ette- valmistuseta, eesmärgiga ära lõigata fordid, enda alla võtta linna ümbritsevad Maasi kaldakõrgendikud ning tsitadelli ja la Char- treuse'i vallutamise saavutada kontroll linna üle, vältides tunneli, raudteejaamade ja sildade purustamise. Viimased on pu- rustamiseks ette valmistatud.

Läbimurre fortidevõöst oli kavas ette nähtud ööl vastu 5. mobilisatsioonipäeva, seega siis 5./6. aug. öösi. Kolonnide koos- seis, liikumissuunad ja ülesanded olid täp- selt määratletud. Läbimurre pidid teosta- ma jalaväebrigadid, kuna ratsadiviiside ülesanne oli ületada Maasi jõgi Liège'ist kirdes ja edelas, vallutada maa-ala Liège'ist loodes ja teostada luuret Antverpeni, Brüs- seli ja Charleroy suundades, katkestades ühtlasi raudteeühendused Liège'i ja nime- tatud linnade vahel. Läbimurre-kolonnidele anti üldiseks juhtnõöraks, et iga kolonn, leidku ta vastupanu või mitte, tungib kõi- gest hoolimata ja peatusteta kuni oma ees-

märgini välja. Ettevaatlik edasiliikumine on lubamatu ja kasuks vaenlasele. Igasugune vastupanu murtakse täädiga. Püssid on laadimata. Seitse ohvitseri Suurest Kindralstaabist oli määratud tähtsamate suundade peale teejuhtideks.

Kogu Emmichi väegrupp allus 2. Armeed ülemale. Ettevõtte läbiviimise ajaks komandeeriti Emmichi juurde armee ülemkortermeister kindralmajor Ludendorff.

Kindral Emmich jõudis oma väikese staabiga 3. aug. Aachenisse. Sääilmusid temale kindral Ludendorff ja teejuhtideks määratud ohvitserid. Kell 1500 kindral Emmich andis kindralstaabi kava alusel oma esimese operatiivkäsu. Vägedel kästi valmis olla Belgia piiri ületamiseks 4. aug. kl. 0900. Piiri tohiti ületada aga ainult kirjaliku käsu põhjal. Tegevuse üldidee kohaselt pidi 5. brigaadi fortidevööst läbi tungima ida pool Maasi jõge; ülejäänud brigaad pidi Visé juures ületama Maasi ja peale tungima põhjast. 2. ja 4. Ratsadiviis pidid Liège'ist mööduma põhja poolt, 9. Ratsadiviis lõuna poolt.

Pärast operatiivkäsu ilmumist saabus kõrgemalt poolt telegramm: „Belgia on Saksamaa vaenlane. Tema Majesteet käsib Belgiasse sisse tungida.“ Seega olid kahtlused kõrvaldatud ja kindral Emmich käskis järgmisel hommikul kl. 0900 piiri ületada.

4. aug. hommikul ületati piir ja brigaadid sooritasid oma päevase marsi, jõudes välja kavast ettenähtud rajoonidesse. Oma päevakava ei suutnud täita aga tiivad. 2. ja 4. Ratsadiv. osad ei suutnud ületada Maasi Visé juures; vasakul tiival ei saavutanud 9. Ratsadiv. oma eesmärgi — Polseuri Ourthe jõe vasakul kaldal.

Kuna 4. aug. ei olnud suuremaid kokkupuuteid vastasega, jäi kindral Emmichile olukord vastaspoolle tumedaks. Vägesid valdas esimese sõjapäeva rahutus ja enesekindluse langus. Emmichit häiris asjaolu, et tiivad ei ole saavutanud eesmärgi. Need brigaadi- ja väeosaülemad, kes rahu ajal ei olnud kindralstaabi kavaga tutvunud, olid tõsiselt mures oma ülesannete täitmise väljavaadete suhtes. Kindral Emmich luges ettevõtte kavakohast jätkamist ülimalt riskantseks. Tema sellekohase ettekande peale kaaluti maavägede kindralstaabis küsimust, kas Liège'i ründamist mitte 1—2 päeva võrra edasi lükata. Selle aja sees jõuaks tiivakolonnid edasi tungida ja väed saaksid oma ülesannetesse paremini süveneda. Siis aga leiti, et iga viivitus tuleks suureks paremuseks vastasele ja otsustati ettevõtte läbi viia kava kohaselt.

5. august arenes olulises osas kava kohaselt. Ainult 9. Ratsadiviis ei täitnud oma passiivsuse tõttu ülesannet — ületada Maasi jõgi Liège'ist edelas. Brigaadid jõudsid välja lähterajoonidesse, kust eeloleval ööl pidi algama sissemurre kindlustatud piirkonda. Vastase aktiivne vastutegevus puudus ka sel päeval, kuigi oli vastastikust tulistamist, millest ka mõned fordid osa võtsid. Arusaamatuse tõttu võeti üks saksa kompani oma suurtükitle alla ja kaotas surnute ja haavatutena 85 meest, neist 3 ohvitseri. Sakslased tegid veel kord katsed saavutada võimalust rahulikuks läbimarsiks. Selleks saadeti parlamentäär Liège'i komandandi juurde. Kuid vastus oli eitav. Eba-meeldiva asjaoluna selgus sakslastele, et ettenähtud traatside brigaadide vahel ei ole teostatav. Virgatsitega saadud teated olid juhuslikud ja napid. Olukord vastaspoolle oli endiselt tumeda loori varjus. Kindel oli vaid see, et fordid on lahinguvalmis ja ootamatusest ei saa enam juttu olla. Vägedele ja nende ülemate närvid olid ülepingutatud. Kindral Emmichi staabis kerkis uuesti mõte — kindluse ründamine ühe päeva võrra edasi lükata. Kuid ka sellest hingelisest kriisist saadi üle ja otsustati sündmusele vastu astuda nii, kuidas see saatselt määratud.

Pärastlõunal antud operatiivkäsus kindral Emmich juhtis tähelepanu criti sellele, et eelseisvas öises ettevõttes juhid hoiaksid vägesid kindlalt endi käes. Tunnusmärkide-na pidi meeskond varustatama valgete käesidemetega. Öine tulistamine oli põhimõtteliselt keelatud, seda võis teha vaid äärmisel juhtumil ja ainult ohvitseride käsul. Püssid pidid olema laadimata. Kella 2400 ja 0300 vahel oli ette nähtud linna pommitamine tsepeliinilt.

Saabus otsustav öö. Valitses pilkane pimedus, millesse vahete-vahel valgust heitis pilveribade vahelt nähtavale ilmuv kuu. Kava kohaselt kolonnideks jaotatud brigaadid alustasid liikumist neile määratud eesmärgide suunas. Et fortide tähelepanu läbimurde-kolonnidelt kõrvale juhtida, selleks saadeti üksikud kompanid fortide ette demonstreerima. Algas lahing. Kavatsus fortide vaheruumidest läbi tungida täakidega teed rajades, osutus kõikjal teostatamatuks. Vastase vastupanu, peamiselt aga oma vägede närvilisus kutsus igal pool välja ägeda tulistamise, kus sageli kaotusi kanti oma vägede tulest. Paiguti üsna ägedailmelistes võitlustes läks kõigil brigaadidel siiski korda fortidevööst läbi murda. 34., 14. ja 38. Brig. jõudsid oma eelosadega isegi määratud eesmärgideni välja, kuid

ometi taandusid lõpuks kõik brigaadid, välja arvatud 14. Brig., fortiderõngast välja. Kõige selle põhjuseks oli närviline teadmatust olukorrast, eriti sellest, kuidas on käinud naabrite käsi. Side oli katkenud juba kallaletungi algul. Olles rasketes lahingutes fortide vahelt läbi tunginud, leidsid brigaadid, et nad on üksi jäänud ja tõmbusid tagasi. 34. Brigaadi ülem luges seisukorra isegi nii ohtlikuks, et viis oma brigaadi tagasi ida poole Maasi jõge. See kõik sündis samal ajal kui Liège'i komandant kindral Leman luges linna langemise otsustatuks ja oli oma reservidele juba käsu andnud linnast välja taanduda. Oma komandopunkti kindral Leman viis linnast ära fort Loneini. Tekkis kummuline olukord — samal ajal kui saksa brigaadid fortiderõngast välja taandusid, lahkusid belglased linnast. Samuti kui sakslasi, viis kindral Leemanigi valeotsusele ebaõige pilt olukorrast. Tema le saabunud teated sakslaste läbimurrete edust olid niivõrra liialdatud, et talle näis mäng kaotatuna. Omajagu mõjus siin kaasa ka isikliku elamuse mõju. Nimelt sattus üks saksa 34. Brig. eelosa tsitadelli rajoonis ootamatult kindral Lemani komandopunkti peale. Kindral pääsis vaevu. Seejärel valmis otsus linna mahajätmiseks.

Segase ja mõlemal poolel ohtlikuks loetud olukorra lahendas sakslaste kasuks nende 14. Brigaadi käitumine. 14. Brigaad oli edasitungil la Chartreuse'i suunas vastase poolt piki kolonni antud kartetšitule all kaotanud oma ülema kindralmajor von Vussovi. Parajasti brigaadi juures viibinud kindral Ludendorff võttis juhtimise üle. Pinevate õiste võitluste järel, kus kindral Ludendorff ilmutas suurt isiklikku vahvust, brigaad jõudis 6. aug. kl. 1230 välja valitsevatele kõrgendikele 2 km la Chartreuse'ist idas. Kontakt vastasega oli vahepeal katkenud. Ettesaadetud patrullid leidsid la Chartreuse'i ja linna idaosa vastasest mahajäetuna. Kl. 1500 saabus brigaadi juurde ka

kindral Emmich, kellel puudusid igasugused teated teistest brigaadidest. Kuni olukorra selgumiseni brigaad asus kõrgendike rajooni kaitsesele, võttes eelosadega oma alla Maasi sillad linna rajoonis ja la Chartreuse'i, kuhu paigutati ka võitlustes saadud 1000 sõjavangi.

7. aug. hommikul puudusid 14. Brig. juures veelgi igasugused teated teistest brigaadidest. Kindel oldi vaid selles, et nad oma eesmärgid ei ole saavutanud. Kuna õõ oli möödunud, ilma et vastane oleks aktiivsust ilmutanud, siis sellest loeti välja võitluste puudust vastaspoolel. Sissetungi suurde tööstuslinna ainult oma jõududega loeti siiski liiga riskantseks. Kuid kindral Emmich otsustas mitte poolel teel seisma jääda ja andis kl. 0630 käsu linna sisse marssida. Brigaadi osad linnas vastupanu ei kohanud. 9 belgia kompanit, kes veel ei olnud jõudnud linnast lahkuda, pani võitlusteta relvad maha. Tsitadelli meeskond, kes veel eelmisel päeval oli lubanud viimse meheni vastu panna, andis väheste saatjatega autos kohalesõitnud kindral Ludendorffile püssipauguta alla.

Kardetud belglaste vastulöökk jäi tulemata. Kl. 1700 jõudis linna ka 11. Brig., kes kõige esimesena sai teada asjade tõelisest seisukorrast ja tõttas 14. Brigaadile appi. Liège oli vallutatud tänu saksa 14. Brig. julgele sissetungile ja õige olukorra mittetundmisele vastaspoolel.

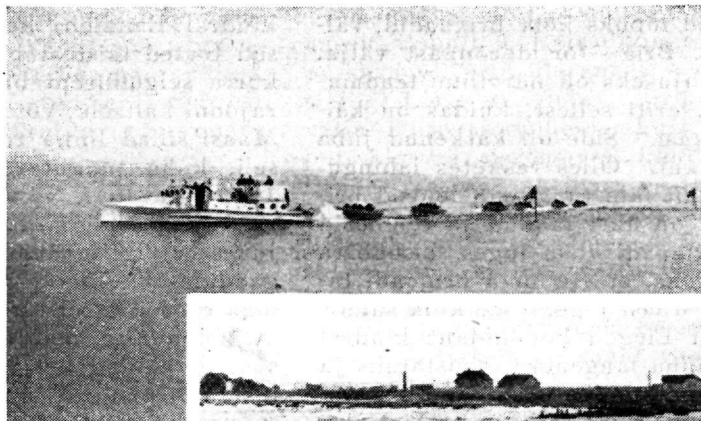
Kuigi kindluse süda oli vallutatud, jäid fortide meeskonnad oma kohustele truuks. Kuid nende vastupanu saksa 42-cm suurükkide tules ei kestnud kaua. Üksteise järel langesid fordid, kuni 16. aug. kõik olid alistatud.

Liège'i vallutamine oli saksa vägede poolt teostatud tähtajaliselt. Sel oli suur tähtsus, kuna see võimaldas õigeaegselt teostada Saksa Läänerinde parema tiiva marsi läbi Belgia, millele oli rajatud kogu Saksa sõjaplaan läänes. **R. T.**

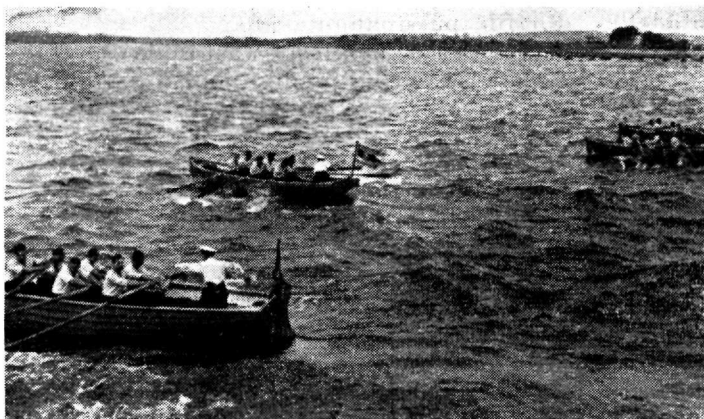
Sõjaväe elu.

Mereväe Allohvitseride Laskespordi Ühingu 5-aastase tegevuse puhul.

5. sept. 1934. a. astus nooremveebel Karl Rabakukk'e algatusel kokku 20 mereväe allohviteri, et asutada Mereväe Allohvitseride Laskespordi Ühing. Seega on ühing teotsenud juba 5 aastat, mis puhul alljärgnevates ridades on püütud lühidalt iseloomustada ühingu tegevust möödunud viie aasta kestel.



Sõudevõistlused merejõududes.



Ülal: mootorpaat viib võistlejad lähte.

Keskkel: paadid lähtel võistlusvalmis.

All: võistlus täies hoos.

Juhatuse koosseis:

		α. 1934	1935	1936	1937	1938	1939
Esimees	— n-veebel Karl Rabakukk . . .	*	*	—	—	—	—
"	— n-maat Hugo Oisma . . .	—	—	*	*	—	—
"	— veebel Valdur Raid . . .	—	—	—	—	*	*
Abiesimees	— n-maat Gustav Sool . . .	*	*	*	*	*	*
Sekretär	— maat Gustav Kapten . . .	*	*	—	—	—	—
"	— n-maat Karl Oole . . .	—	—	*	—	—	—
"	— maat Albert Pärn . . .	—	—	—	*	—	—
"	— n-maat Karla Silvet . . .	—	—	—	—	*	*

Möödunud viie aasta kestel on peetud peale ühingu asutamiskoosoleku veel 6 peakoosolekut ja 47 juhatuse-koosolekut.

Juhatuse koosolekul on tehtud ühingu tegevuse juhtimiseks kokku 144 otsust. Tähtsamaiks töödeks juhatusel oli ühingule kodukorra väljatöötamine, liikmeile klassikatsete korraldamine, ühingule relvade muretsemine ja naaber-ühingutega võistlusteks võistlus-kavade väljatöötamine.

Laskevõistlused.

Mereväe Allohvitseride Laskespordi Ühingu juhatuse korraldusel on peetud viie aasta kestel 22 laskevõistlust, kusjuures ühingu meeskond on võitnud kaks korda rändauhinna ja saanud 103 individuaalauhinda.

Muudest laskevõistlustest on ühingu liikmed osa võtnud kokku 21 korda, seejuures võitnud kolm korda rändauhinna ja saanud 49 individuaalauhinda, kolm kullatud medalit ja ühe hõbemedali.

Viie aasta kestel on võistlustest osa võtnud ja auhinda saanud:

Nr.	Laskuri auaste, ees- ja perekonnanimi	Täiskal. püssist		Väikekal. püssist		Sõjaväe-püstolist		Kokku	
		Osav. arv	Auh. arv	Osav. arv	Auh. arv	Osav. arv	Auh. arv	Osav. arv	Auh. arv
1	Veebel Valdur Raid . .	1	—	1	—	—	—	2	—
2	N-veeb. Karl Rabakukk .	6	1	4	2	—	—	10	3
3	" Julius Tuulik . .	8	3	10	2	—	—	18	5
4	Maat Aleksei Jalak . .	28	21	36	25	10	10	74	56
5	" Gustav Kapten . .	10	8	21	10	—	—	31	18
6	" Kristof Lets . .	1	—	2	1	—	—	3	1
7	" Rudolf Muld . .	2	—	1	—	—	—	3	—
8	" Verner Oja . .	3	—	3	1	—	—	6	1
9	" Leopold Pere . .	1	—	4	—	—	—	5	—
10	" Albert Pärn . .	19	11	20	3	—	—	39	14
11	" Enn Raidma . .	1	—	3	—	—	—	4	—
12	" Ülo Salmisto . .	10	6	15	3	1	—	26	9
13	" August Toss . .	—	—	1	—	—	—	1	—
14	N-maat Harry Alunurm . .	11	6	16	4	2	1	29	11
15	" Juhan Kalde . .	1	—	1	—	—	—	2	—
16	" Adolf Margaus . .	—	—	1	—	—	—	1	—
17	" Ludv. Rannamäe . .	9	5	5	1	—	—	14	6
18	" Arseni Seema . .	3	1	6	—	—	—	9	1
19	" Karla Silvet . .	13	4	12	3	—	—	25	7
20	" Gustav Sool . .	1	—	5	—	4	1	10	1
21	" Vello Vetela . .	11	6	15	3	—	—	26	9
22	" Karl Oole . .	5	—	3	—	4	2	12	2
23	" Hugo Oisma . .	8	2	13	2	—	—	21	4
24	V-mdr. Aleksei Ivalo . .	—	—	2	1	—	—	2	1
25	" Vello Keinast . .	—	—	3	—	—	—	3	—
26	" Herman Kidron . .	4	2	7	—	—	—	11	2
27	" Vold. Päesüld . .	1	—	1	—	—	—	2	—
28	" Adolf Tuum . .	4	1	5	2	—	—	9	3

Klassilaskurite seis:

Täiskaliiber püssist:

	α. 1934	1935	1936	1937	1938	1939
Erimeistriklassis	—	—	—	1	1	1
Meistriklassis	—	1	2	3	7	8
I klassis	—	5	7	10	8	11
II "	8	10	10	12	11	8
III "	5	4	7	4	5	4

Väikekaliiber püssist:

	α. 1934	1935	1936	1937	1938	1939
Suurmeistriklassis	—	—	—	—	1	1
Erimeistriklassis	—	—	1	1	1	1
Meistriklassis	—	1	2	5	7	8
I klassis	4	9	11	11	9	12
II "	3	8	5	9	10	13
III "	3	4	7	4	5	4

Sõjapüstolist:

	a. 1934	1935	1936	1937	1938	1939
Erimeistriklassis	—	—	—	—	1	1
Meistriklassis	—	1	1	1	1	1
I klassis	—	1	1	1	2	2
II "	2	1	1	2	—	—
III "	—	—	—	—	1	1

Uhingu meisterlaskuriteks on:

Suurmeister:			
Maat	Aleksei Jalak	—	väikekaliiberpüssist.
Erimeistrid			
1. maat	Aleksei Jalak	—	täiskaliiberpüssist ja sõjapüstolist.
2. "	Gustav Kaptan	—	väikekaliiberpüssist.
Meistrid:			
1. n-veebel	Julius Tuulik	—	täis- ja väikekaliiberpüssist.
2. maat	Gustav Kaptan	—	täiskaliiberpüssist.
3. "	Albert Pärn	—	täis- ja väikekaliiberpüssist.
4. "	Ülo Salmisto	—	täis- ja väikekaliiberpüssist.
5. n-maat	Harry Alunurm	—	täis- ja väikekaliiberpüssist ja sõjapüstolist.
6. "	Hugo Õisma	—	täis- ja väikekaliiberpüssist.
7. "	Vello Vetela	—	täis- ja väikekaliiberpüssist.
8. v-madrus	Herman Kidron	—	väikekaliiberpüssist.
9. "	Voldemar Paesüld	—	täiskaliiberpüssist.
10. "	Friedrich Simastel	—	väikekaliiberpüssist.

S.

4. SUURTÜKIVÄEGRUPI 21. AASTAPÄEV.

27. novembril s. a. pühitseb 4. Suurtükiväegrupp oma 21. aastapäeva. Aastapäeva pühitsemine toimub tagasihoidlikult, piirdues ainult piduliku jumalateenistusega Tartu Peetri kirikus 26. 11. 39 kl. 1330 ning ohvitseride ja allohvitseride koosviibimisega kogude ruumes.

NEID, KEDA ERALDAB „LUUP“

4. Suurtükiväegrupi ohvitserkonnast.

1. Grupi kandvam tugi. Kui vahest taju halb ning sõnu temal vähe, siis kohe käepärast näide, mis olevat tegeliku elu nähe. Kas olgu see siis taktika, maamoot, kesal tsiklisõit või avamatu lukk, — seda kõike meeles peab tema kaval nupp.

2. Mina oma jonnii ilal jätta, patareid vastu ei võta. Patareiga tarvis teadmisi ja palju janti, aga praegu olemine päris mööda konti.

3. Seltskond, kodukaitse, kaitseliit ja konvent — see on tema tegevuse element. Kodus vabal ajal ta peseb marke seebiga.

4. Maal ja linnas tegemist on palju, selle juures nõudlik, vahest isegi ka valju. Kui kord

lelab eksimusi ta, kohe karistab siis koduares-tiga.

5. Püüab kõigest vabaneda, mis ei riiva rivi-ala. Nii siis juhtub tõesti, et tõrgub palka vastuvõtmast sageli. Sest ei võivat ilal olla, et too toiming kuulub rivi alla.

6. Kuulub grupi mängijate eliiti, tundes hästi viini-, lipu- ja veel mõnda gambiiti. Tarvitades tihti „ohvri“ mängu, lüües „ühte“ meest ka teenistuse ajal kängu.

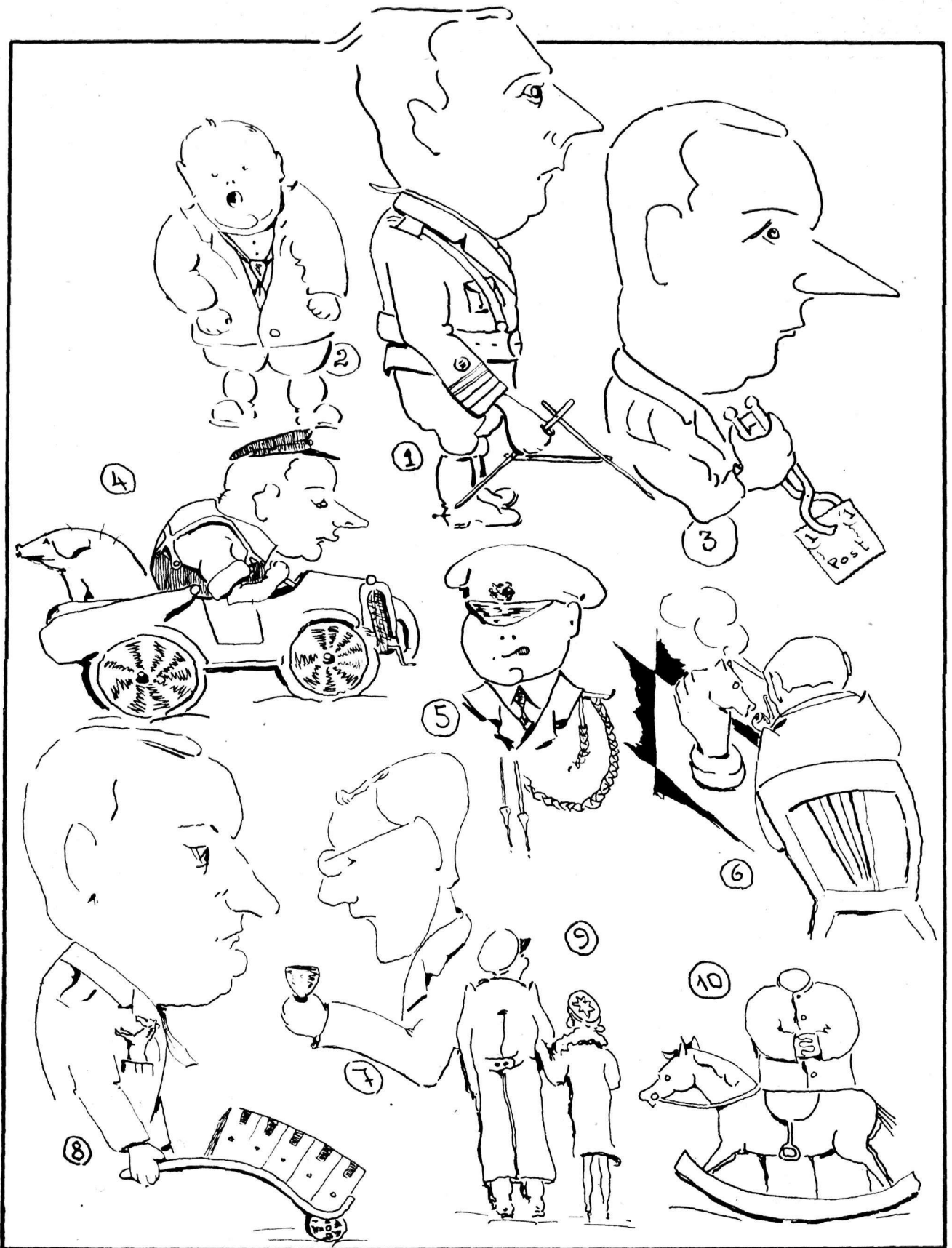
7. Teenistuses rahulik ja õiglane mees, kes teistest taktikas on tublisti ees. Vabal ajal ruttab ka kinno oma kaasaga ja siis õhtul koduteel kasiinos rüügab konjaki või teise veel.

8. Ratsaspordi, grupi sidešeff, olgugi et viimati side hobusega kehv. Siiski ratsud kuulavad tema sõnu, ületades takistusi kõvu.

9. Arvetega pole nalja, nendega peab tulema ju välja. Muidu pandvad kannu taha, arvad ka palgalt maha. Mänge mina ühtegi ei õpi, sest nendega saan alati ma kloppi. Parem vabal ajal ma jalutan siis uhke piigaga.

10. Hallo! Kuulen! Mis, tiirud? Tarvis kohe arstida! Aga pole aega, pean staapi valvama. Vabal ajal istub maha päris „pulka“ laua taha.

N.



Reservohvitseride elu.

Tartumaa reservohvitserid avasid hooaja.

Reservohvitseridel on saanud ilusaks kombeks kord aastas suuremaks õppepäevaks kokku tulla, et taas ühistes õppetundides ammutada uut jõudu ja indu meie riigikaitseks. Need ühised õppepäevad evivad vahest palju suuremat tähtsust kui esialgu näib. Nad äratavad reservohvitserkonnas juhte, nad äratavad neis juhitunnet, — tunnet, millela ükski ohvitser ei saaks olla juht omal kohal!

Käesoleval aastal peeti Tartumaa Reservohvitseride päev 5. nov. algusega kell 1000 Sõdurite-kodu ruumes, kuhu oli ilmunud 172 reservohvitseri ja -sõjaväeametnikku.

Päeva avas Sõjaväeringkonna ülem kol. G. Leets, kes tervitas ja soovis edu eelolevaks õppeperioodiks kokkutulnud rohkearvulisele reservohvitseride perele.

Kol. G. Leets tutvustas päevast osavõtjaid Tartu Sõjaväeringkonna Staabi poolt välja töötatud „Reservohvitseride õppuste üldkavaga 1939./40. a.“.

Uudisena on käesoleval õppeperioodil ette nähtud eriõppused ka administratiivala reservohvitseridele (sõjaväeametnikud, -arstid, majandusala ametikohtadele määratavad). Neist eriala-õppusist on kohustatud osa võtma ainult administratiivala reservohvitserid, seetõltu on nad aga vabastatud mitmest järjekorralisest õppusest, mis kohuslikud teistele.

Üldiselt on Sõjaväeringkonna Staap õppekava koostamisel püüdnud arvestada neid alasid ja nõudmisi, mida nõutakse reservohvitseridelt auastmes kõrgendamise katseil.

Reservohvitseride õppetöö tegelikeks läbiviijateks on väeosad, kes seda teostavad kokkuleppel vastava sektsiooni juhatusega, võttes aluseks väljatöötatud üldkava.

Nii nagu varemil aastail, nii ka käesoleval aastal toimub reservohvitseride osavõtt väeosades või garnisonis korraldatavaist korralisist õppusist reservohvitseride sektsioonide kodukorras kindlaksmääratud korra kohaselt, seejuures võivad sektsiooni kuuluvad reservohvitserid väeosa ülema äranägemisel vabatahtlikult osa võtta kõigist väeosa õppustest ühisel alusel tegelikus teenistuses olevate ohvitseridega.

Samuti nagu eelmiselgi aastal on kõigil

res-ohvitseridel, reservsõjaväeametnikel ja ohvitseride ametikohtadele määratavail ja muudel reservlasil, kes on kaitseliidu tegevliikmed või koondunud res-ohvitseride sektsioonidesse, õigus saada 50% sõiduhinnaalandust riigi üldkasutatavail liiklusvahendel, kui nad on edukalt täitnud kõik õppekavas ette nähtud korralised õppused ja õppetöö nõuded vastavalt reservlaste väeliikidesse ja erialadesse kuuluvusele. Sama soodustuse osaliseks saavad eespool mainitud reservohvitseridest ka need, kes on sooritanud auastmes kõrgendamise katsed.

Kol. G. Leetsi informatsioonikõnele pidi järgnema koltn. P. Villemi ettekanne: „Operatiivse ja taktikalise juhtimise küsimusi Vabadussõjas“. Et aga referent haigestus, siis kandis tema töö ette kpt. A. Nõmmik. Ettekandes analüüsiti Landesvääri vastu peetud lahinguid ning peatuti pikemalt ka õpiste juures, mida andis meile Vabadussõda operatiivse ja taktikalise juhtimise alal.

Järgnevalt leitnant V. Matela kandis ette töö: „Soomusmasinad ja nende tõrje tänapäeval“, mis sai eriti suure tähelepanu ja huvi osaliseks. Käsitles ju referent moodseid lahingumasinaid ja nendele tänapäeval juba järele jõudnud sama moodseid tõrjevahendeid.

Päev lõppes ühise lõunaga Sõdurite-kodu suures saalis. Kõigi reservohvitseride nimel avaldas tänu Sõjaväeringkonna ülemale ja kõigile ohvitseridele, kes reservohvitseride päeva tõhusale läbiviimisele kaasa aitasid, vandeadvokaat res-kol P. Ollen. Kol. Leets oma sõnavõtus tänas reservohvitseri tehtud töö eest.

Mitmetunnine töö ja lõpuks sõbralik keskustelu liitsid peagi eraelus nii heterogeense massi taas ühiselt mõtlevaiks ja teotsevaiks juhtideks.

H.

Reservohvitseride Kesksektsiooni juhatuse teadaanne.

Tallinnas asuvate reservohvitseride sektsioonide liikmete omavaheline koosviibimine korraldatakse Vabariigi Ohvitseride Keskkasiino ruumes 3. detsembril s. a. kell 1400.

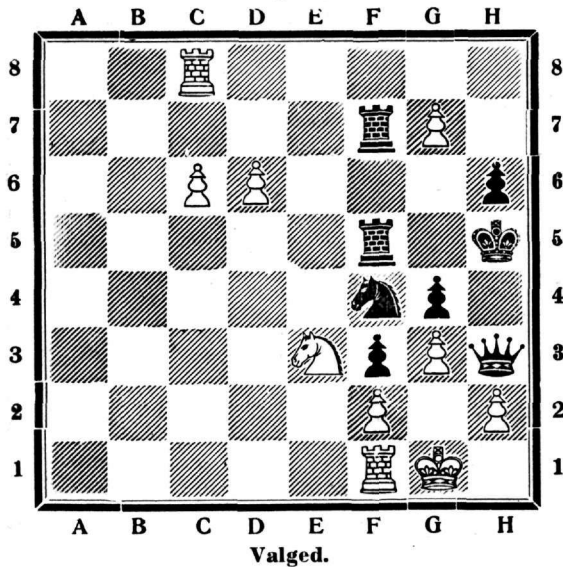
Osavõtumaks Kr. 3.—. Osavõtta-soovi-jail — sektsioonide liikmeil teatada sellest hiljemalt 30. novembriks oma sektsiooni juhatusele.

MALE.

Toimetaja K. Rootare.

Ülesanne nr. 28.

Mustad.



Valged.

Valged algavad, leidke parim jätk mustadele.
Lahendus järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 27 lahendus.

1. Kf1—g2 h2—h1L+! 2. Kg2:h1 Vd8—d1+
3. Kh1—g2 Vd1—d2+ 4. Kg2—f3 Vd2—d3+ 5.
Kf3—e4 (Kuningas rühib musta vankri eest pei-
tu väljale c8) 5. ... Vd3—e3+ 6. Ke4—d5 Ve3
—e5+ 7. Kd5—c6 Ve5—c5+ 8. Kc6—d7 Vc5—
d5+ 9. Kd7—c8 Vd5—c5+ 10. Ra8—c7! Vc5:
c7+ 11. Kc8—d8! (Meelitanud „hullunud“ vank-
ri seitsmendale horisontaaljoonele, võimaldub
kuningal peituda väljale g8) 11. ... Vc7—d7+!
(või 11. ... Vc8+ 12. b:c 0, R ja valged võida-
vad) 12. Kd8—e8 Vd7—e7+ 13. Ke8—f8 Ve7—
f7+ 14. Kf8—g8 Vf7—e7 (d7) 15. b7—b8L+!
Ka7:b8 16. a6—a7+! Kb8—a8! 17. Kg8—f8 Ve7
(d7):h7! 18. Vh8—g8! (18. Kg8? Vd7! 19. Vh7
Vd8+ igavese tulega) 18. ... Vh7:h6 19. Kf8—
g7+ ja valged võidavad.

Teateid.

Tallinna garnisonis asuvate väeosade male-
meeskondade 1939. a. male-esivõistlustel III voo-
rus, 14. nov. oli vaba Lennuväe Baasi I mees-
kond. Voores tulemused: Lennuväe Baasi II
meeskond — Mereväe õppekompani 3:1; Mere-
laevastiku Divisjon — Sv. Varustusvalitsus 2½:
1½; Sidepataljon — Sõjavägede Staap 2½:1½;
Vahipataljoni II meeskond — Garnisoni Orkester
2½:1½ ja Vahipataljoni I meeskond — Sv. Len-
nukool 2:2.

UUDIS.

UUDIS.

Umbes 10. detsembril s. a. ilmub trükist

„Sõjaväelase kalender-märkmik 1940“

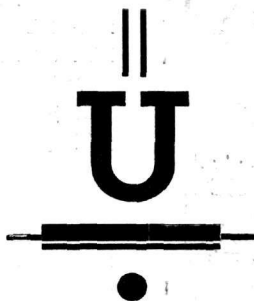
Koostanud ja toimetanud kapten E. VELLEND.

Nägus taskuformaadis ja kalingurköites

200 lehekülge paks. Hind Kr. 1.25.

Sisuks kalendaarium, rikkalik käsiraamat ja märkmik.

Müügil „Sõdur'i“ toimetuses ja „Sõjaväe Majandusühisuses“ Tallinnas.



A K T S I A S E L T S

ÜHISELU TRÜKIKODA

TALLINNAS, PIKK 42, • KÕNETRAAT 442-04

VALMISTAB MAITSEKALT JA PARAJATE HINDADEGA

IGASUGUSEID TRÜKITÖID

•
ROTATSIOONITRÜKK, NOODITRÜKK

RAAMATUKÕITMINE
•